

## САОПШТЕЊЕ ЗА ЈАВНОСТ

На основу акламацијски исказаних мишљења Форума - више од 350 архитеката и инжењера различитих струка, конзерватора, просторних планера, правника, економиста, историчара уметности - представника институција и организација Академије инжењерских наука Србије, Академије Архитектуре Србије, Удружења архитеката Србије, Архитектонског факултета Универзитета у Београду, Грађевинског факултета Универзитета у Београду, Друштва архитеката Београда, Друштва архитеката Новог Сада, Друштва архитеката Ниша, Друштва архитеката Зрењанина, Друштва архитеката Ваљева, Друштва врањских архитеката, Института за архитектуру и урбанизам Србије, Географског факултета Универзитета у Београду - Катедре за просторно планирање, Удружења урбаниста Србије, Женског архитектонског друштва, Друштва конзерватора Србије, До.ко.мо.мо. Србија, Европа Ностра Србија, Министарства простора, Регулаторног института за одрживу енергију, Нове планске праксе, Центра за експерименте и урбане студије, Удружења пејзажних архитеката Србије, одржаног 23. априла 2024. године у згради Техничких факултета у Свечаној сали Грађевинског факултета, том приликом формирана Радна група сумирала је ставове и захтеве поводом најављеног рушења и радикалне промене намене комплекса Београдског сајма и ансамбла Генералштаба и Министарства одбране:

Архитектонско-конструкциони значај ових објеката, вишеструко је стручно верификован као врхунска вредност градитељства Србије у другој половини 20. века. Најаву њиховог делимичног или потпуног рушења сматрамо у потпуности неприхватљивом.

Значај комплекса Београдског сајма као јавног добра грађана Београда и Србије и ансамбла Генералштаба и Министарства одбране као управно-административних објеката Републике је незамењив. Најаву радикалне промене њихових намена и функција сматрамо у потпуности супротном јавном интересу нашег друштва у целини. Ова градитељска дела чине културни идентитет наше земље и народа, поготово у случају последица НАТО агресије 1999. године.

Град Београд мора да се развија у складу са јавним интересом као одрживо и праведно место за живот са вредним културним идентитетом. Развој Београда није сервис за остваривање приватних интереса и увећавање капитала са несагледивим штетним последицама по животно окружење, друштвену правду и културно историјско наслеђе грађана Београда и Србије.

Становници Београда имају право на свој град, право да остваре своје заједничке интересе и учествују у доношењу одлука о развоју места у којем живе. Недопустиво је да се закони и урбанистички планови злоупотребљавају од стране државне и локалне управе, да се јавним мњењем манипулише и да одлуке о будућем развоју комплекса Београдског сајма и ансамбла Генералштаба и Министарства одбране доносе искључиво некомпетентни људи са државног врха.

Комплекс Београдског сајма и ансамбл Генералштаба и Министарства одбране као културно историјско наслеђе од заједничког интереса заштићени су Уставом Републике Србије. Очување културног наслеђа и развој грађене средине колективна је одговорност свих грађана Београда и Србије, целокупне стручне јавности, професионалних архитеката, урбаниста и планера, а посебно јавних институција града Београда и Републике Србије и доносиоца одлука како на локалном тако и на највишем државном нивоу.

У складу са свим реченим, изричито захтевамо:

- Укидање постојеће и доношење нове одлуке, која одговара првобитном решењу Владе Републике Србије бр. 633-5959/2008 од 15.1.2009. године о проглашењу комплекса Београдског сајма за споменик културе као целине, којом би се заштитиле од рушења Хале 2, 3 и 4, које су по сваком основу целина са Халом 1, и утврдиле мере заштите за простор Београдског сајма у целини. Такође, тражимо постизање широког консензуса о јавном интересу у његовом даљем планском развоју.
- Да се ансамбл Генералштаба и Министарства одбране рестаурира и санира у складу са већ утврђеним мерама заштите културних добара које прописују враћање у првобитно стање, као и очување његове управно административне намене. Такође тражимо и виши степен категорисања тог архитектонског дела у статус културног добра од изузетног значаја за Републику Србију.
- Стављање ван снаге свих одлука, споразума, уговора и планова који су директно супротни Уставу, законима, и обавезујућим актима државе Србије.

Саставни део овог саопштења је и Декларација о судбини Београдског сајма и Генералштаба.

Радна група са легитимитетом стеченом на великом Форуму преко 350 архитеката, инжењера различитих струка, конзерватора, урбаниста, просторних планера, правника, економиста, историчара уметности из целе Србије 23.04.2024, извршила је анализу досадашњих активности и доступних докумената везаних за судбину комплекса Београдског сајма и ансамбла Генералштаба и Министарства одбране. У току анализе су обрађени и сви пристигли дописи и захтеви научних и стручних институција из Србије које су реаговале на најаву рушења и радикалну промену намене комплекса Београдског сајма и ансамбла Генералштаба и Министарства одбране, као и коментари и предлози учесника Форума. Детаљну анализу Радна група је извршила преко синтезног Извештаја са седам аспеката и аргумената од значаја за судбину ова два комплекса. На том основу Радна група је дефинисала

## ДЕКЛАРАЦИЈУ О СУДБИНИ БЕОГРАДСКОГ САЈМА И ГЕНЕРАЛШТАБА

1. Полазећи од „Агенде 2030 за одрживи развој“ (УН, 2015) и циљева одрживог развоја као глобално утврђеног развојног оквира који је међу 193 држава чланица потписала и Република Србија, преко других глобалних докумената које је такође потписала Република Србија, Устава Републике Србије којим се одређују начела одрживог развоја (Члан 94 и Члан 97 Тачка 9), и серије Закона и стратегија којим се утврђују начела одрживог развоја, оценили смо да се досадашња реализација пројекта “Београд на води” као и наговештена планска решења инвеститора Београд на води д.о.о. крећу путем сасвим супротно од начела и циљева одрживог развоја.
2. Пројекат „Београд на води“ иницијално је утемељен на кршењу Устава и закона Републике Србије, па се и све касније активности на његовом проширењу морају посматрати кроз ту призму. Његова неуставност и незаконитост се не могу конвалидирати никаквим накнадним активностима и/или прописима и не могу се посматрати изоловано у односу на претходне фазе овог пројекта. Неуставност пројекта огледа се у усвајању Закона о утврђивању јавног интереса и посебним поступцима експропријације и издавања грађевинске дозволе ради реализације

пројекта "Београд на води". Овим законом је утврђен јавни интерес за реализацију једног у потпуности приватног пројекта комерцијалне садржине, на који се на било који начин не може примењивати институт експропријације, који супротно Уставу РС у овом случају ограничава приватну својину.

3. На исти начин грађевинско земљиште и грубо оштећени објекти ансамбла Генералштаба и Министарства одбране препуштају се незаконито иностраном инвеститору, с правом да се на њему интервенише архитектонско-урбанистичком трансформацијом по приватној вољи, занемарујући чињеницу да су објекти Законом заштићени као јавно културно добро и то по три основа.
4. Пројектом инвеститора Београд на води д.о.о, уместо урбанистичког плана користи се просторни план подручја посебне намене (ППППН) који је накнадно законски тенденциозно регулисан у корист оваквих пројеката (Члан 21, став 5), чиме су дерогирана Уставом (Члан 2) утврђена права суверенитета јединица локалне самоуправе (градске општине Града Београда), уз прећутну сагласност управе Града Београда. Препуштајући имовину грађевинског земљишта од преко 320 хектара, држава омогућава иностраном инвеститору из Уједињених Арапских Емирата, који је уговорима са државом у потпуности правно заштићен, да успостави екстериторијалност на територији Београда, са планским и архитектонским решењима која у свему одудару од окружења и начела одрживе архитектуре и урбанизма.
5. Одлуком Владе Републике Србије (2024) о измени и допуни ППППН ради проширења пројекта "Београд на води" на 327 хектара, обухваћени су и објекти и комплекси од јавног значаја од којих је највећи и најзначајнији комплекс Београдског сајма, који је према идејним решењима иностране компаније предвиђен за рушење и претварање у стамбено насеље са пословним додатком. Уместо очувања и заштите Београдског сајма као јединствене целине, идејно решење нуди безлични комплекс стамбено пословних зграда. Тиме се ремете функционисање, комунални систем, идентитет и социјална кохезија Београда и Београђана, којима Београдски сајам представља јавно добро од посебног значаја.

Осим тога, проширењем обухвата ППППН и новом изградњом у савском приобаљу може бити значајно угрожена већ озбиљно нарушена зелена инфраструктура града, са додатним негативним последицама на квалитет ваздуха, регулацију температуре и ризиком од поплава при олујним кишама, што за последицу има угрожавање здравља становника града.

6. Ансамбл Генералштаба и Министарства одбране као урбанистичка целина, утврђена и препозната као репер идентитета Београда, са изузетним ауторским идејама модерне архитектуре, у рукама потенцијалног иностраног инвеститора креће у правцу његове архитектонско-урбанистичке девастације, мењајући изглед и карактер комплекса, уместо да се рестаурира према оригиналном пројекту арх. Николе Добровића. Чувајући своју историју и традицију и преко уметничких дела попут рестаурираних зграда Генералштаба и Министарства одбране, Србија би сачувала и значајан део свог националног идентитета, који притом нема никакво идеолошко одређење.
7. Што се тиче Београдског сајма као целине према оригиналном плану и пројектима, постоји могућност интервенција - реконструкције и уношења нових

или обнове старих садржаја (ТВ студио у музеј, рекреација, зелени појас према реци Сави, и др), у сарадњи са службама заштите културних добара. Исто тако, почетна идеја инвеститора Београд на води д.о.о. да Халу 1 на Београдском сајму претвори у оперу и балет је, поред тога што није проучена технички, функционално и уметнички, грађевински неприхватљива јер тотално занемарује конструктивна решења забележена као јединствена у свету.

8. Коначно, за оба пројекта постоји изузетан интерес јавности, не само стручне, па се у том смислу њихова реализација не сме вршити / обављати непосредним погодбама и договорима са одабраним инвеститорима, на нетранспарентан начин и без активног учешћа јавности и струке ослобођене политичког притиска.

Према наведеном сматрамо да би основни циљ Београда и његових 17 градских општина требало да буде:

**УКЉУЧИТИ БЕОГРАД НА КОЛОСЕК ОДРЖИВОГ УРБАНОГ РАЗВОЈА**  
уз четири конкретна захтева:

- Укидање постојеће и доношење нове одлуке, које садржи и материјално одговара првобитном решењу Владе Републике Србије (бр. 633-5959/2008 од 15.1.2009. године) о проглашењу комплекса Београдског сајма за споменик културе као целине, (која је незаконито стављена ван снаге 22.1.2009.) која би укључила Хале 2, 3 и 4, које су по сваком основу целина са Халом 1, и утврдила мере заштите за простор Београдског сајма у целини.
- Да се за цео простор Београдског сајма изради и усвоји урбанистички (ПДР), а никако просторни план подручја посебне намене (ПППН), уз примену одговарајућих консултација и стручне аргументације са градским властима и инвеститорима, уз демократско учешће грађана, а након рехабилитације / повратка на првобитну Одлуку о заштити Београдског сајма као целине из 2009. године и након спровођења међународног конкурса за обнову, уређење и унапређено решење простора Београдског сајма.
- Да се ансамбл Генералштаба и Министарства одбране категорише у статус културног добра од изузетног значаја за Републику Србију.
- Да се ансамбл Генералштаба и Министарства одбране рестаурира и санира у складу са већ утврђеним мерама заштите које прописују враћање у првобитно стање. Да се стратешка позиција поменутог ансамбла у зони у којој су лоциране и друге институције од националног значаја (Влада Републике Србије, МИП, Апелациони и Управни суд) испоштује, те да се задржи њена управно– административна намена, не дозвољавајући интервенције и трансформације по жељама инвеститора које профанишу карактер овог простора.
- Да се ставе ван снаге сви меморандуми, споразуми и уговори, као и да се укину све одлуке које су директно супротне законима, прописима и обавезујућим актима државе Србије, а тичу се комплекса Београдског сајма и ансамбла Генералштаба и Министарства одбране.

С поштовањем,

Академија инжењерских наука Србије (АИНС)



Академија архитектуре Србије (ААС)



Удружење архитеката Србије (УАС)

Друштво архитеката Београда (ДАБ)

Друштво архитеката Новог Сада (ДАНС)

Друштво архитеката Ниша (ДАН)

Друштво архитеката Зрењанина (ДАЗ)

Друштво архитеката Ваљева (ДАВ)

Друштво врањанских архитеката (ДВА)



Чланови стручне Радне групе:

проф. др Борислав Стојков, архитекта и урбаниста

мр Бојан Ковачевић, архитекта

проф. Иван Рашковић, архитекта

академик, проф. емеритус Бранислав Митровић, архитекта

проф. др Душан Најдановић, грађевински инжењер

проф. др Јелена Ивановић Војводић, архитекта

проф. др Марија Маруна, архитекта и урбаниста

проф. др Зора Живановић, просторни планер

проф. др Тања Дамњановић Conley, архитекта и конзерватор

др Славица Вујовић, архитекта и конзерватор

мр Лазар Кузманов, архитекта

Владислав Лалицки, архитекта

др Ива Чукић, архитекта и урбаниста

Ана Граовац, архитекта и урбаниста

Миљан Салата, архитекта

Игор Микитишин, архитекта

Александра Вукићевић, пејзажни архитекта

Јован Рајић, правник, експерт за право енергетике и животне средине

Драгомир Ристановић, архитекта, експерт за јавне политике

Лана Трајковић, студент архитектуре

Анђела Шулић, студент архитектуре

Матија Вујовић, студент архитектуре

Декларацију су подржали:

Архитектонски факултет Универзитета у Београду (АФУБГ)

Географски факултет Универзитета у Београду - Катедра за просторно планирање

Удружење урбаниста Србије (УУС)

Друштво конзерватора Србије (ДКС)

До.ко.мо.мо. Србија (национална секција - Међународне радне групе за документацију и конзервацију грађевина, места и целина модерног покрета у архитектури )  
Европа Ностра Србија  
Удружење пејзажних архитеката Србије (УПАС)  
Регулаторни институт за обновљиву енергију и животну средину (РЕРИ)  
Министарство простора  
Нова планска пракса  
СФЕРА (Платформа за дијалог и промоцију Архитектуре)

## ОБРАЗЛОЖЕЊЕ ДЕКЛАРАЦИЈЕ ПО АСПЕКТИМА

### 1. ПОЛИТИЧКО - ДЕМОКРАТСКИ АСПЕКТ

Декларација представља званични став поменутих представника стручне заједнице - архитеката и инжењера различитих струка, конзерватора, просторних планера, правника, економиста, историчара уметности - представника институција и организација са циљем постизања ширег поља консензуса око питања заштите комплекса Београдског сајама и ансамбла Генералштаба и Министарства одбране. Београђани су у децембру месецу 2023. изразили своје незадовољство и неслагање на протестној шетњи „Марш за Сајам“, након чега је кроз петиције прикупљено више од 55.000 потписа за очување наше највредније архитектонске баштине из друге половине 20. века.

Крајем априла месеца 2024. године одржан је Форум - Јавна расправа о Београдском Сајму и Генералштабу - преношен уживо путем Сфера *Youtube* канала. Стручни скуп одржан је у свечаној сали Техничких факултета у Београду, на којем је учествовао незапамћен број стручњака из читаве земље (*Академије инжењерских наука Србије, Академије Архитектуре Србије, Удружења архитеката Србије, Архитектонског факултета Универзитета у Београду, Грађевинског факултета Универзитета у Београду, Друштва архитеката Београда, Друштва архитеката Новог Сада, Друштва архитеката Ниша, Друштва архитеката Зрењанина, Друштва архитеката Ваљева, Друштва врањских архитеката, Института за архитектуру и урбанизам Србије, Географског факултета Универзитета у Београду - Катедре за просторно планирање, Удружења урбаниста Србије, Женског архитектонског друштва, Друштва конзерватора Србије, Досотото Србија, Европа Nostra Србија, Министарства простора, Регулаторног института за одрживу енергију, Нове планске праксе, Центра за експерименте и урбане студије, Удружења пејзажних архитеката Србије, као и бројни истакнути појединци*). Стручна јавност је том приликом недвосмислено изнела свој став о заштити поменутих споменика културе у њиховој целини, али је такође изнела велики број примедби у вези најављеног проширивања зоне пројекта “Београд на води” на 327 хектара.

Поменути догађаји недвосмислено указују да око питања заштите и развоја постоји поље консензуса између грађана и струке, односно да су ове просторне целине предмет заједничке бриге и заједничког решавања једног озбиљног друштвеног проблема. Комплекс Београдског Сајма и ансамбл Генералштаба и Министарства одбране су просторне целине од неупитне културно-историјске вредности, које поред тога за Београђане имају велики значај и као јавно добро у смислу своје функције и намене, потом екологију, социјалну правду и јавно здравље. Друштвена заједница ће се кроз питање заштите и развоја поменутих споменика културе одредити и према даљој судбини нашег града:

„Да ли ће се Београд развијати у складу са јавним интересом као одрживо, инклузивно и праведно место за живот свих грађана утемељено у културним вредностима или ће постати

сервис за остваривање приватних интереса са несагледивим штетним последицама по животну средину, јавно добро, социјалну правду и културно историјско наслеђе?”

„Кома припада право на град односно ко све треба да има глас у процесу доношења одлука које се тичу милиона становника наше престонице?”

„Да ли је очување културног наслеђа и развој грађене средине предмет колективне одговорности, као што пише у Уставу Републике Србије?”

Суочени са претњом рушења Београдског Сајма и ансамбла Генералштаба и Министарства одбране, можемо констатовати да наше друштво пролази кроз урбанистичку деградацију грађене средине која се спроводи кроз системско урушавање правног поретка Републике Србије. Другим речима, урбанистичке одлуке којима се трајно мења пејзаж, намене и коришћење простора, еколошка и функционална матрица Београда, спроводе се далеко од очију јавности на изразито незаконити и противуставан начин. Ова дубока криза постаје утолико већа због губитка способности друштва да замишља другачију будућност градова од оне која је стриктно вођена интересима мањих интересних група, приватног капитала и финансијске политике.

Развој грађене средине у протекле две деценије сасвим извесно указује на потребу за радикалном променом свести и модернизацијом мишљења, нарочито по питањима животног простора и заједничких потреба грађана. Градови нису само места где живимо, већ су огледало друштвених принципа, вредности и снова.

Намере о уклањању законом заштићених објеката је противуставна и противзаконита, а радикална промена намене и коришћења градског земљишта на којем се они налазе нису производ ширег друштвеног консензуса о јавном интересу.

Овом декларацијом се истиче важност стварања ширег друштвеног консензуса у стварању одрживог града, простора који одражавају наше заједничке вредности и потребе и пружају достојанствен и квалитетан живот свим својим становницима. Декларацијом се такође жели исказати став који стоји у супротности са антикултуром корупције и клијентелизма која је обесмислила архитектонску професију и залаже се за транспарентност, професионални интегритет, демократичност и инклузију у свим урбанистичким процесима.

Као изабрани представници стручне заједнице изражавамо свој став са намером отварања ширег друштвеног дијалога како са грађанима тако и са доносиоцима одлука, те да своју експертизу ставимо у службу јавног интереса и заштите културно-историјског наслеђа Србије.

## 2. ПЛАНСКО - ПРАВНИ АСПЕКТ

Покретање идеје интервенисања на Београдском сајму (рушење и изградња стамбено пословних објеката са опером у Хали 1) преко ППППН у значајној мери може да поремети плански контролисано функционисање Београда (17 градских општина). У вези са том претпоставком констатујемо:

1. Од 2015. године, некада основни стратешки урбанистички документ, Генерални урбанистички план (ГУП) у суштини је скрајнут у процесу одлучивања о урбанистичком расту и развоју Београда. Уместо да усмерава акције урбанистичког развоја Београда, ГУП је постао сервис инвеститора када је подобан, а када то није прескаче се изразом ППППН

чиме се потпуно ремети плански систем у Србији, као и функционисање одрживог урбаног развоја Београда.

2. Већ наговештене идеје о рушењу сајма, изузев Хале 1, и визија изградње новог у Сурчину, уз претварање Хале 1 у оперу поред серије великих стамбено пословних објеката, немају плански основ у ГУП-у или Плану генералне регулације (ПГР). Што је најгоре, ове идеје су већ почеле да се остварују без сагледавања потрошње природних ресурса, примене одрживе енергетике, количине чврстог отпада, ефеката стаклене баште, и примене других параметара одрживог развоја Београда. Дакле, одлука је донета пре званичне одлуке са демократском легитимацијом.

3. Наговештена идејна решења трансформације Београдског сајма у стамбено пословни комплекс илуструју багателисање функције ГУП-а као документа од јавног стратешког значаја. У новом ГУП Београда (чија је израда заустављена) планска решења за Београдски сајам ће највероватније бити прилагођена већ започетим акцијама и интересима инвеститора (који се спроводе кроз ППППН и серију нелегалних планских и пројектних активности) а не обрнуто.

4. Овај идејни концепт покреће и кључно питање обима и раста станоградње која преплављује цео простор старог и новог Београда, без икакве реалне или студијски аргументоване потребе, али уз изразите интересе инвеститора, без испитивања порекла њихове имовине. Док број становника и домаћинстава према Попису из 2022. године стагнира од 2011, број станова енормно расте поред великог броја празних станова и несразмере броја домаћинстава и броја станова, што изазива велике проблеме функционисања Београда (саобраћај, инфраструктура, социјалне и дечије установе, отпад, и др). Утолико и новозамишљени станови на месту Београдског сајма потенцирају даље нарастање ове диспропорције.

5. Размештај централних односно јавних функција Београда је такође изгубио сваки компас. Стручно неиспитана идеја о локацији опере у Хали 1, као и о њеним музичким, грађевинским и техничким предусловима (акустика понајмање), говори о изгубљеном смислу неопходности пажљиве анализе за избор локације и трансформацију сајамске хале у сложени оперско балетни систем. Уместо да се локација бира у културном средишту града, као један од кључних репера културног идентитета Београда, опера је нестручно замишљена у отуђеном постојећем објекту Хале 1; биће јефтина а очи јавности ће бити замазане пред катаклизмом рушења постојећег сајма.

6. Уместо да следи један од циљева Агенде 2030 који каже да не треба рушити старо без преке потребе, већ га креативно обновити, рушењем свих 17 павиљона и хала губи се паметнија, еколошки и културно оправданија могућност обнове, креативне рехабилитације и програмског освежења постојеће грађевинске, функционалне и програмске целине Београдског сајма. Ово наравно не занима приватног инвеститора (Београд на води д.о.о) јер се на томе неће зарадити, а Београд и његови грађани ће дебело платити и изгубити озбиљан репер свог идентитета, атрактиван и са дугом традицијом.

7. Саобраћај и комуналне мреже ће овим пројектом претрпети озбиљне ударе, али идеја инвеститора је важнија од свега: прво да он изгради супраструктуру и прода је, а о инфраструктури ћемо ми да се петљамо после; то ионако не плаћа инвеститор већ ми, град, и држава.

Пројекат „Београд на води“ иницијално је утемељен на кршењу устава и закона Републике Србије, па су и све касније активности на његовом проширењу морају посматрати кроз ту



призму. Његова неуставност и незаконитост се не могу конвалидирати никаквим накнадним активностима и/или прописима и не могу се посматрати изоловано у односу на претходне фазе овог пројекта.

Незаконитост на којој је пројекат изникао огледа се у незаконитом рушењу (уклањању објеката) у Херцеговачкој улици, под окриљем ноћи, а што представља кривично дело, имајући у виду да претходно нису прибављене неопходне дозволе за уклањање објеката, да исто није извела надлежна служба, те да је учињено мимо било каквих процедура.

Надаље, неуставност пројекта огледа се у усвајању Закона о утврђивању јавног интереса и посебним поступцима експропријације и издавања грађевинске дозволе ради реализације пројекта „Београд на води”. Овим законом је утврђен јавни интерес за реализацију једног у потпуности приватног пројекта, комерцијалне садржине, на који се на било који начин не може примењивати институт експропријације који супротно Уставу РС у овом случају ограничава приватну својину.

Надаље, смисао и могућност отуђења објеката и земљишта у јавној својини, нарочито уколико имају одређену „општу“, односно „јавну“ вредност, а нарочито ако представљају заштићена културна добра, јесте у томе да би се та њихова „јавност“ и општа друштвена корист надоградила и унапредила. У конкретном случају, прометовање јавне својине замишљено је као нешто што ће погодовати искључиво приватном и комерцијалном интересу, што је директно супротно смислу и сврси поменутог закона и могућности отуђења имовине у јавној својини.

Коначно, за оба пројекта о којима овде говоримо постоји изузетан интерес јавности, не само стручне, па се у том смислу исти не могу реализовати непосредним погодбама и договорима са одабраним инвеститорима, на нетранспарентан начин. Саму процедуру усвајања просторних планова, као предкорак реализације било ког пројекта, неопходно је вратити у законске оквире.

С тим у вези, незаконите су измене просторног плана подручја посебне намене (ППППН), којима се из темеља мења постојећи просторни план, тако што се његов обухват вишеструко проширује. Смисао и суштина измена постојећег просторног плана јесте у изменама које се праве унутар постојећег обухвата тог просторног плана, о чему говори и Правилник о садржини, начину и поступку израде докумената просторног и урбанистичког планирања.

### 3. КУЛТУРОЛОШКО - ДРУШТВЕНИ АСПЕКТ

Удружење Архитекта Србије, Друштво Архитеката Београда заједно са Републичким заводом за заштиту споменика културе припремило одлуку, коју је донела Влада (бр. 633-8111/2005 од 22.12.2005, објављена у Службеном гласнику Републике Србије бр. 115 од 27.12.2005.) утврђујући за споменик културе ансамбл Генералштаба и Министарства одбране, под називом Зграда Генералштаба Војске Србије и Црне Горе и Министарства одбране у Београду. Кат. парцела (бр. 804/2) на којој се налази део комплекса је заштићена и по одлуци о утврђивању зграде (старог) Генералштаба, објављеној у “Службеном листу Града Београда” бр. XXXI, 23 од 20.12.1984. Такође, заштита овог простора је обезбеђена и кроз припадност подручју уз Улицу кнеза Милоша у Београду, која је одлуком Владе (бр. 633-11084/2020 од 29.11.2020., објављеној у “Службеном гласнику РС” бр. 159, од 30.12.2020.) утврђена за просторно културно-историјску целину. Ова тростепена заштита требало би да јасно сведочи о интересовању и одговорности како стручне јавности, тако и

доносилаца одлука да се вишеструке вредности комплекса Генералштаба и МО, очувају и унапреде.

Одлука о утврђивању Комплекса Београдског сајма у Београду припремљена је у Заводу Града Београда и прошла је све верификације у Републичком заводу, Министарству културе и скупштинском законодавном одбору, да би била усвојена на седници Владе (бр. 633-5959/2008 од 15.1.2009. године, објављена у “Службеном гласнику РС” од 20.1.2009.) Повлачење одлуке уследило је након два дана (што је и објављено “Службеном гласнику РС” од 22.1.2009. године), а да оваква ситуација није била дефинисана као могућност у Закону о културним добрима. Није прецизно утврђено ко је урадио предлог нове одлуке, мада постоје информације да је та иницијатива дошла из Министарства културе и информисања, али је Влада на основу Одлуке (бр. 633-900/2009 од 19.2.2009. године, објављена у “Службеном гласнику РС” бр. 16 од 6.3.2009.) утврдила Халу 1 Београдског сајма за споменик културе.

Од тада до данас су се бројним активностима теме ревитализације ансамбла Генералштаба и Министарства одбране и комплекса Београдског сајма разрађивале и биле део програма манифестација САНУ, АФ, БИНА, До.ко.мо.мо. Србија као и тематских дискусија, радионица на факултетима, студијским предметима и сл. У међувремену се 2022. године десила и веома запажена изложба о животу и делу Николе Добровића „Под заставама модерних покрета“ са истоименим каталогом на српском и енглеском језику (аутори Марта Вукотић Лазар и Бојан Ковачевић), у Галерији САНУ у Београду. Ова вишемесечна иницијатива на националном, регионалном и европском нивоу представљала је и позив за рестаурацију ансамбла Генералштаба и Министарства одбране.

Колективно памћење историјских чињеница, догађаја и начина функционисања ансамбла Генералштаба и комплекса Београдског сајма представљају значајни део историје града Београда, Републике Србије, архитектонских споменика којима се конструишу и континуитетом повезују меморије будућих генерација. Историјско-архитектонско наслеђе је део глобалних трендова времена модерног покрета у архитектури у којем су наши архитекти пружили високе уметничке, естетске и конструкционе доприносе на националном и међународном плану.

Град Београд је био главни град некадашње Југославије. Високи естетски донети модернистичке архитектонске продукције ансамбла Генералштаба и комплекс Београдског сајма су део идентитета, наслеђа и баштине југословенског модернизма интернационално признатог и постављеног у делу Мартина Стиерлија и Владимира Кулића на изложби Бетонска утопија: Архитектура у Југославији 1945–1980 (*Toward a Concrete Utopia: Architecture in Yugoslavia 1948–1980*) у њујоршком музеју МоМА. Глобална видљивост, вредновање и утврђивање трајних вредности архитектуре на светском нивоу са целовитим подручјем бивше државе, отварају нови аспект симболичких вредности и меморијала некадашње државе.

Упућујемо на изузетан значај архитектонских поменутих објеката као „социјалних објеката“, дубоко укоревених у контекст и време. Друштвена функција архитектонских дела изграђена је сталним интеракцијама друштва, многоструким значењем и хуманим утицајима које архитектура поседује као јавно добро града.

У центру Београда, на позицији дијагонално са објектом Владе Републике Србије, је најзначајнија раскрсница улица Кнеза Милоша и Немањине. ансамбл Генералштаба и Министарства одбране се налази на стратешком месту града заједно са будућим објектом Музеја града Београда, што је од изузетног значаја за наше националне институције.

Комплекс Београдског сајма је на изузетној локацији на реци и дуж Булеvara Војводе Мишића са фантастичним градским визурама и променадом са којом чини јединствени амбијент.

Очување града, а посебно престонице као што је Београд почива и на поштовању и брендирању његове силуете. Град Београд се препознаје по силуети са ансамблом Генералштаба и Министарства одбране и комплексом Београдског сајма, што чини елемент идентитета његовог урбаног пејзажа (предела). Ово би такође требало оствестити као вредност и кренути у правцу заштите. Културне пределе као јавно добро дефинишу Оперативне смернице за примену Унеско-ове Конвенције за заштиту светске баштине, као и Европска конвенција о пределу указујући их као неодвојиви део и сведочанство историје, културе и будућности градова.

#### 4. АРХИТЕКТОНСКО - ФУНКЦИОНАЛНИ АСПЕКТ

Значај ансамбла Генералштаба и Министарства одбране и комплекса Београдског сајма се, са архитектонско – урбанистичке тачке гледишта, не може релативизовати, нити изнова разматрати. Ради се о делима од непроцењиве нематеријалне вредности за историју српске архитектуре и урбанизма, модерне уметности, грађевинарства, технике и културе уопште.

Било које даље поступање на објектима, унутар или у околини ова два комплекса, мора поћи од горње премисе.

У контексту њихове чисто архитектонско – урбанистичке нематеријалне вредности, општи и јавни интерес очувања ових аутентичних сведочанстава епохе српског архитектонског модернизма, „топоса“, генератора градотворности и симбола метрополитенског и космополитског духа Београда, мора бити испред и изнад било ког партикуларног и материјално мерљивог интереса.

Имајући у виду напред речено, поменути објекти морају бити очувани у свом пуном архитектонско – урбанистичком интегритету и достојанству (односно доведени у такав статус независно од стања у коме се тренутно налазе), што подразумева:

- Очување свих изворних структурних (конструктивних) својстава објеката / комплекса;
- Очување свих изворних програмско – функционалних својстава објеката / комплекса (у случају ансамбла Генералштаба и Министарства одбране административно – управних, у случају комплекса Београдског сајма сајамско – изложбених);
- Очување свих изворних обликовних својстава објеката / комплекса;
- Техничко – технолошко уподобљавање савременим корисничким потребама и важећим прописима и стандардима, у складу са свим изворним архитектонско – урбанистичким својствима објеката / комплекса;
- Заштита објеката се односи и на припадајуће земљиште око комплекса Сајма и ансамбла Генералштаба и Министарства одбране те се тренутна планска документација мора ускладити са овде изнетим; земљиште је јавни интерес града Београда и Републике Србије и не може бити предмет продаје.

#### 5. ЕКОНОМСКО – ФИНАНСИЈСКИ АСПЕКТ

Економски развој градова важан је за просперитет заједнице, али када се даје предност једном инвеститору, омогућавајући му да користи јавне ресурсе и средства за властити профит, поставља се озбиљно питање о праведности, транспарентности и дугорочној одрживости таквих аранжмана, односно о њиховим последицама за град и друштво. Овакве праксе не само да стварају монопол на тржишту и смањују конкуренцију, већ воде и неефикасном трошењу јавних средстава на уштрб јавног интереса и права грађана. У таквим околностима, корупција постаје кључни фактор у нарушавању општег интереса, а недостатак транспарентности у управљању јавним финансијама штети дугорочној одрживост града, ограничавајући инвестиције у јавна добра и инфраструктуру која је од виталног значаја за заједницу. Стога је неопходно да се такви аранжмани пажљиво анализирају и регулишу како би се спречило неконтролисано кршење законских, стручних и моралних начела, док би се истовремено максимизирала корист за целокупну заједницу, штитећи јавни интерес и осигуравајући приступ јавним добрима за све грађане.

Судбину Сајма, па и Генералштаба, не можемо посматрати одвојено од онога што се тренутно дешава у оквиру пројекта "Београд на води" јер осветљава дубље проблеме у приступу урбаном развоју, нарочито када се ради о фаворизовању једног инвеститора. Анализа овог пројекта открива озбиљне недостатке у управљању јавним ресурсима, транспарентности и дугорочној одрживости. Такође, заснована на званичним подацима и уговорима, јасно показује колико је овај пројекат штетан за јавни буџет и грађане, те да је једини економски рачио остваривање профита приватног инвеститора.

**Удео у профиту, кредити и улагања** - У априлу 2015, Влада Србије је потписала уговор који је предвидео формирање заједничког предузећа, где Србија има 32%, а стратешки партнер 68%. Оснивачки улог партнера био је 22.000 евра, а уговорне стране у пројекту осим заједничког предузећа и Владе Србије су и партнери из УАЕ "*Belgrade Waterfront Capital Investment*" и компанија "*Al Maabar International Investments*". Уговором је предвиђено да стратешки партнер уместо 3,5 милијарди евра колико је вредност уговора, уложи 150 милиона и додатних 150 милиона евра кредита, док се Република Србија обавезује на комплетну припрему терена, додатне позајмице, дозвољава пренос права коришћења земљишта у право својине, препушта Стратешком партнеру моћ одлучивања при изради планске документације, поклања приватном предузећу објекте и земљиште, те одриче се суверенитета обавезујући се да не мења законе на штету уговора.

**Вредност земљишта и отуђење** - Према рачуницама, Србија улаже земљиште уз пратеће трошкове у вредности од барем 1.200.000.000 евра, у шта су укључени вредност земљишта у том тренутку, трошкови активирања земљишта, објекти који су дати на коришћење, израда планске документације итд. Чланом 6.3. уговора, омогућава се предузећу Београд на води д.о.о. да претвори право коришћења земљишта у право својине и то без плаћања накнаде за конверзију или другог додатног плаћања. Уговором је такође омогућено да се тако добијено право својине пренесе на „треће лице“.

**Стратешки партнер зарађује и ако не испуни уговорне обавезе** - Први рок за евалуацију пројекта заказан је за 2045. годину и биће оцењен позитивно уколико је реализовано 50% пројекта. Ако се предвиђени рок не испуни, приходи од продаје преосталог земљишта ће се делити између оснивача предузећа "Београд на води д.о.о.", при чему ће стратешки партнер добити профит у сразмери колико је до тада остварено. То практично значи да ако је изграђено 40% пројекта, стратешки партнер добија 80% зараде од продаје остатка земљишта. Овакав аранжман омогућава стратешком партнеру да оствари несразмерну зараду, чак и ако пројекат не успе у потпуности.

**Управљање јавним земљиштем** - Чланом 7.1, „Београд на води д.о.о.” стиче право на коришћење јавног земљишта и управљање њим у оквиру пројекта, чиме оно де факто престаје да буде јавно, а додатно, све накнаде за постављање киоска и других објеката, рекламирање и слично иду у профит предузећа, а не Града Београда.

**РС се одриче независности у планирању** - Република Србија се обавезује да не мења планску документацију без сагласности стратешког партнера. Међутим, исти тај партнер може да мења спецификацију пројекта, док се у том случају Република Србија обавезује да у најкраћем могућем року омогући добијање грађевинских дозвола, у свему у складу са нарученим изменама. На тај начин, директно се спутава независност Републике Србије у доношењу Плана који се тичу уређења дела своје територије.

**Београд на води једини добављач и додатна зарада** - Уговором је одређено да стратешки партнер, фирма “*Belgrade Waterfront Capital Investment LLC*”, и њена повезана лица, буду једини и искључиви добављач услуга везаних за пројектовање, изградњу и управљање, услуге продаје и маркетинга, контакта са купцима, информационих технологија и сл. По основу ове услуге, стратешки партнер има право на исплату додатне зараде у износу од чак 3% укупне вредности трошкова уређивања и изградње читавог пројекта.

**Зарада Београда на води и дуговања** - Према финансијским извештајима Београда на води д.о.о. (које је објавио Форбес Србија, 13.4.2024.) од 2019. године до данас ова фирма зарадила је више од 145 милиона евра. Директна корист за буџет Републике Србије, с обзиром да је власник трећине фирме, износила је у 2022. и 2023. години по 3 милиона евра годишње (цца.), уз порез на додату вредност од којег је прошле године добијено око 2 милиона евра. Све и да су се ови износи у последњих 5 година у овој мери понављали, они су неупоредиво мањи у односу на укупну остварену добит, а пропорционално апсолутно несразмерни са почетним и константним улагањима на које се према уговору РС обавезала. Додатно, према Извештају о локалној самоуправи Савета за борбу против корупције који је достављен Влади РС 22.11.2021, а на основу анализе Државне ревизорске институције, Београд на води д.о.о. дуговао је граду Београду 100 милиона евра. Према финансијским извештајима ове фирме, тај дуг се до 2024. године попео на 126 милиона евра. Ови подаци јасно показују да је профитабилност овог пројекта у корист приватног инвеститора, док јавни буџет бележи минималну корист у поређењу са улагањима и дуговима који се гомилају. Док се приватни инвеститор богати, дуговања према граду Београду се повећавају, остављајући питања одрживости овог аранжмана и праведности расподеле добити.

**Цене квадрата и приступ становању** – Према подацима Републичког геодетског завода, цене квадрата у Београду на води крећу се између 3500 и 11500 евра/м<sup>2</sup>, док је медијална зарада у Београду 73000 динара, што износи око 620 евра. Поставља се питање ко онда купује све те станове који се граде? Подаци показују да станове у главном граду купује 5% становника, од тога 82% за готовину, а остатак из кредитних средстава. Према подацима сектора продаје компаније Београд на води д.о.о. купци некретнина су доминатно кеш купци. Поред тога, према попису 2022. године, гради се много више стамбених квадрата него што постоји потреба. Београд бележи изузетно мало повећање броја становника (око 1.6%), уз то пројекције за наредних 20 година су да ће се тај број смањивати (материјал изложен на раном јавном увиду у ГУП Београда 2041, јун 2022). Последњи попис такође показује и да је око 10 хиљада станова у главном граду празно. У светлу ових података, тешко је разумети логику која стоји иза форсирања стамбене изградње у Београду. Док се цене станова пењу изнад граница финансијске одрживости за већину, а број празних станова се повећава, поставља се питање за кога се заправо гради. Са свега 5% становништва који може да приушти куповину, а претежно кешом, јасно је да се не гради у

интересу већине грађана. Уместо што се улаже у непотребне стамбене пројекте, треба се фокусирати на решавање стварних потреба становништва и осигуравање приступачног становања за све грађане.

Када су приоритет профит и спекулација, градови постају арене за економске интересе уместо да буду средишта заједнице. Монополизација тржишта, недостатак конкуренције и неефикасно трошење јавних средстава само су неки од проблема који проистичу из оваквих аранжмана. Поглед на економске аспекте овог пројекта јасно указује на занемаривање јавног интереса у корист приватних, што поставља питање по којој цени остварујемо развој града. Пропорција између уложених јавних ресурса и остварених приватних прихода из пројекта "Београд на води" недвосмислено показује пристрасност у корист приватних интереса, док се јавни интереси и права грађана запостављају. Заштита јавног интереса и јавних добара захтева поштовање регулативе и строги надзор како би се осигурало правично и одрживо планирање урбаног простора, градећи градове који служе свима, а не само привилегованим појединцима и инвеститорима.

## 6. ГРАЂЕВИНСКО - КОНСТРУКТЕРСКИ АСПЕКТ

Комплекс Београдског сајма је несумњиво један од симбола модерне архитектуре Београда који својом елеганцијом и смелим конструкцијама сведочи о времену када су на овим просторима били могући инжењерски подухвати светских размера. Хала 1 сајма, или „Универзална хала“ је јединствен пример кружног изложбеног простора, која је са распоном куполе од 106 м била и остала светски рекордер (аутори: арх. М. Пантовић, инг. Б. Жежељ, М. Крстић).

Друга важна чињеница је технологија грађења. Први пут је спроведен монтажни систем грађења хале са кружном куполом великог распона, која је формирана од 80 радијално постављених префабрикованих армирано-бетонских лучних ребара српастог облика „Г“ попречног пресека. Ови елементи претходно су урађени на самом градилишту, а затим су дизалицама подизани у пројектовани положај, тако да се доњим крајем ослањају на моћан кружни прстен сандучастог пресека од преднапрегнутог бетона пречника 94,0 м. Горњим крајем ребра се ослањају на централну кружну армиранобетонску плочу, коју у фази монтаже привремено носи централни торањ-скела челичне конструкције. После монолитизације свих ребара међусобно, као и везе ребара са кружним прстеном и централном плочом, уклања се привремени торањ и тако је формирана коначна купола хале, јединствена у свету.

Трећа специфичност ове хале је осветљавање унутрашњег простора дневним светлом и са фасаде и са крова. То је постигнуто иновативним решењем са низом линијски распоређених застакљених кружних отвора, изведених између ребара који формирају куполу. Кружни прстен, као један од кључних елемената хале који прима оптерећење од куполе, сложено је напрегнут на савијање са великом силом затезања и смицањем са истовременом торзијом, па је извршено преднапрезање са три групе каблова, што је такође била посебна специфичност овог пројекта. Недозвољене су било какве интервенције у склопу ове фасцинантне конструкције (опера, и сл).

Халу 2 чине две суседне армиранобетонске сферне љуске, добијене засецањем сфере двома вертикалним паралелним равнима које су међусобно удаљене 48 м. Две суседне љуске су идентичне, раздвојене међупростором ширине 7 м. Свака је на квадратној основи са дужином страна 48 м, дебљине љуски су 9 цм, а по свом ободу љуске се ослањају на армиранобетонске лучне носаче са хоризонталном затегом. Ови носачи се ослањају на

главне угаоне стубове хале, фундиране на темељној наглавници са групом „Франки“ шипова.

Хала 3 је такође део сферне љуске која је, у време пројектовања раних педесетих година двадесетог века, имала јединствену и потпуно оригиналну архитектонску форму која се добила када се сферна површ пречника 100 м засекала са две вертикалне паралелне равни на међусобном размаку 48 м. Љуска се у подужним фасадама ослања на вертикалне лучне носаче ослоњене на фасадне армиранобетонске стубове, а у попречном правцу љуска се ослања преко ивичних хоризонталних кружних греда, на радијално распоређене косе стубове. Обе хале су у време изградње биле љуске са највећим распонима на свету за такав систем. Аутор конструкције ове две хале је академик Милан Крстић, грађевински инжењер, ГП Рад, чије је касније дело и конструкција торња на Авали.

Све горе наведено указје нам да је комплекс Београдског сајма са његовим објектима несумњиво један од највреднијих наслеђа послератне архитектуре и грађевинарства бивше Југославије, који је својевремено осликавао узлет и привредни и економски напредак тадашње земље. У том циљу би требало цео простор ревитализовати, осмислити и удахнути му нови модернији дух, са новим атрактивним садржајем који Београд свакако заслужује.

## 7. АСПЕКТ ОДРЖИВОГ РАЗВОЈА И АГЕНДА 2030

Наговештене драстичне мере рушења Београдског сајма (изузимајући Халу 1), са визијом новог сајма у Сурчину, указују на озбиљан раскорак између покренутих планских и пројектних активности око продужења пројекта Београд на води и обавезујућег концепта одрживог развоја Београда, који је Република Србија прихватила потписујући “2030 Агенду за одрживи развој” са још 192 чланице УН, 2015, и доносећи Стратегију одрживог урбаног развоја РС, и Националну стратегију архитектуре у Србији 2023-2035. Процес имплементације ових докумената, захтева од Републике Србије и њених јединица локалне самоуправе, да следи исте принципе и стандарде успостављене за Европу и планету Земљу. Увидом у сиромашне и прикривене информације о планирању простора на 327 ха, који обухвата Београдски сајам, комплекс „Шећеране“ и блок 18а у Новом Београду, констатујемо супротно:

1. Да је неприхватљива и супротна принципима Агенде 2030 основна идеја претварања површине Београдског сајма у “елитни” стамбено-пословни комплекс, што подразумева рушење свих објеката на простору Београдског сајма, изузимајући Халу 1.

2. Да судећи по визуелним приказима који су процурели у јавност, идејно решење за Београдски сајам раде инострани анонимни планери и архитекти на основу идеје инвеститора (Београд на води д.о.о), који не познају ни природни ни културни дух Београда и његове вредности, нити начин његовог функционисања. Разрадом таквог идејног решења у београдским институцијама под политичким притиском (Урбанистички завод, Завод за заштиту споменика културе, одабрани бирои, и др.), Београд ће добити наставак пројекта „Београд на води“ са бројним негативним утицајима и последицама које дерогирају принципе и циљеве одрживог развоја из Агенде 2030 (циљеви 1-5, 10-15), које је потписала Република Србија, као и принципе и циљеве прописане стратегијама одрживог урбаног развоја и архитектуре у Србији.

3. Еколошке последице најављеног масовног рушења на простору Београдског сајма уз форсирану изградњу стамбено-пословних објеката по захтеву инвеститора, препознатљиве су у упозорењима Агенде 2030. Принципи Агенде 2030 указују да постојеће грађевине увек треба сагледати рационално, са приоритетом могуће обнове и модернизације а никако

рушења, чиме се штеде дефицитарни природни и енергетски ресурси, један од највећих глобалних проблема одрживе будућности. Енормна количина чврстог отпада као последица рушења павиљона, уз нерешено питање канализационог система и других инфраструктурних мрежа и објеката, и могући изостанак биофилног концепта, као и други еколошки утицаји, утицаће на јавно здравље грађана Београда.

4. Економске последице форсиране станоградње, која има слабе повратне економске ефекте а огромне комуналне трошкове, изузетно су озбиљне. Ширење концепта Београда на води са протежирањем инвеститора указују да краткорочни интереси (уз тотално замрачене финансијске токове), имају далеко већи приоритет од интереса грађана Београда. Београдски сајам је јавно добро које, по свим глобалним и европским документима које је потписала Република Србија (Агенда 2030) као и по националним стратегијама архитектуре и одрживог урбаног развоја, представља еманацију јавног интереса, о коме би грађани требало да се питају у равноправном одлучивању и консензусу са политичарима (власт) и планерима. Заштићено културно добро (Хала 1) и остали делови са прерогативима будуће целовите заштите Сајма, свакако чине основ за сасвим другачије демократско планирање постојећег сајма, а не наметнуто са врха власти у партнерској кооперацији са већинским приватним иностраним инвеститором (УАЕ 68% и држава Србије 32%).

5. Агендом 2030 као један од економских циљева наведено је „промовисати развојно оријентисане политике које подржавају продуктивне активности, предузетништво, креативност, иновативност и раст малих и средњих предузећа уз приступ финансијским услугама“, као и упозорење „да је неопходно уложити напоре да се економски раст раздвоји од деградације животне средине у складу са 10-годишњим оквиром програма одрживе потрошње и производње“. Рушење Сајма и изградња гомиле конфекцијских стамбених зграда су далеко од тога, чак напротив.

У Београду, 17.05.2024.

**ЗВАНИЧНИ СТАВОВИ СТРУЧНИХ УДРУЖЕЊА И ИНСТИТУЦИЈА**



## АПЕЛ АКАДЕМИЈЕ АРХИТЕКТУРЕ СРБИЈЕ ЈАВНОСТИ

Чланови Академије архитектуре Србије (ААС) обраћају се овим путем широком грађанству, културној јавности Београда, дакако и свим припадницима архитектонске, грађевинске и струка које се баве заштитом културног наслеђа Србије и њеног главног града, у поводу сада већ недвосмислене намере актуелне власти да уклони све постојеће структуре, осим Хале 1, сајмишта на десној обали Саве отвореног 1957. године да би на том простору проширила по Београд непримерено ткиво тзв. Београда на води.

Да би то било спроведено требало би да буде уклоњено све од постојећег стања сајмишта, које јавност устаљено назива Сајмом а што је име манифестација а не самих зграда. Комплекс Сајма, или сајмишта, пројектовали су и извели архитекта Пантовић и инжењери конструктори Жежељ и Крстић, сва тројица касније чланови САНУ. Комплекс Сајма општеприхваћено се сматра апсолутно врхунским делом модерног грађевинарства и архитектуре не само београдског него и наслеђа Србије и ондашње државе Југославије.

Комплекс Сајма, сајмишта, године 2009. био је верификован као културно добро у својој територијалној целини, дакле са свим халама и простором, али је, што је крајње редак случај, у веома кратком року проглашење редуцирано и поново верификовано тако да је као културно добро остала само Хала 1, тиме једина заштићена од очекиване заинтересованости за градско грађевинско земљиште уз десну обалу Саве. Хале 2 и 3 су, иако мањих димензија од Хале 1, истог највишег нивоа конструкције и архитектонског језика, у низу уз Булевар Војводе Мишића. Напомињемо да се у заштити архитектонске баштине итекако мора водити рачуна о заштићеној околини споменика културе као ноторном налогу а што би било неупоредиво лакше остварити у потезу три хале него у случају осамљене Хале 1, вероватно сутра окружене превисоком и незграпном градњом какву је већ, као тумор, донео укупном Београду наводни његов имењак "на води".

Због свега наведеног ААС изричито тражи од надлежних служби и државних органа највишег ранга да буде заустављен било који сегмент процеса физичког уклањања или планирања уклањања (незаштићених) Хала 2 и 3, као и отварање питања намене простора Сајма, већине територије екс-сајмишта, јер је пракса наметања програма за простор од стране аутократа разних струка које немају везе са Градњом, Градом и Културом превршила сваку меру.

Београд, 02. новембар 2023.

дел.бр. 134/2023  
22.12.2023.

Министарство културе Републике Србије  
Влајковићева 3, 11000 Београд

Потпредседник Владе и министар културе  
Маја Гојковић

Сектор за заштиту културног наслеђа и дигитализацију  
Данијела Ванушић, в.д. помоћника министра

Предмет: Иницијатива за ревизију *Одлуке о пресџанку важења одлуке о ушврђивању Београдској сајма у Београду за сџоменик кулшуре*, Влада РС 05 број 110-3532\_2005-16 од 22.01.2009, Сл. Гласник РС број 5\_2009.

Поштована,

Обраћамо Вам се са иницијативом за ревизију *Одлуке о пресџанку важења одлуке о ушврђивању Београдској сајма у Београду за сџоменик кулшуре* (Влада РС 05 број 110-3532\_2005-16 од 22.01.2009, "Сл. Гласник РС" број 5\_2009), којом је укинута *Одлука о ушврђивању Београдској сајма у Београду за сџоменик кулшуре* (Влада РС 05 број 633-5959\_2008 од 15.01.2009, "Сл. Гласник РС" број 4\_2009), и укинута правна заштита са културног добра комплекса Београдског сајма, да би накнадно *Одлуком о ушврђивању Хале 1 Београдској сајма за сџоменик кулшуре* (Влада РС 05 број 633-900\_2009 од 19.02.2009, Сл. Гласник РС број 16\_2009) само објекат Хале 1 Београдског сајма био утврђен за културно добро, без дефинисања уже и шире зоне заштите културног добра.

Делећи изузетну забринутост и узнемиреност јавности поводом написа у медијима о потенцијалном рушењу објеката у комплесу Београдског сајма, а које су додатно појачане иступањима највиших државних и градских званичника, као и ставкама *Генералној урбанисџичкој џлана Београда до 2041.* изложеним на раном јавном увиду јуна 2022. године, те предлогом *Урбанисџичкој џројекта за делове к.џ. 10652/2, 10652/6, 11114/1, 11127/1, 11121/42, 11121/45 и 11123/26 КО Савски венац*, апелујемо на Министарство да преиспита горе наведене, а по нашем мишљењу изузетно проблематичне одлуке, којима је комплекс Београдског сајма у року од једног месеца добио, а затим изгубио статус културног добра почетком 2009. године. Додатно забрињава чињеница да од проглашења Хале 1 за културно добро није урађена ни категоризација културног

добра, иако је већ из текста *Одлуке о ујврђивању Хале 1 Београдског сајма за споменик културе* јасно да је реч о споменику културе који је по својим техничким и технолошким карактеристикама јединствен у свету, представља прекретницу у архитектури и грађевинарству Србије и Југославије, те заслужује да буде категорисан као културно добро од изузетног значаја.

Подсетићемо да је реч о преднапрегнутој куполи инжењера Бранка Жежеља, академика и професора универзитета, која и данас држи светски рекорд као купола са највећим распоном (97/107м), а која је грађена технологијом преднапрезања. Хала 1 је значајна и са аспекта примене технологије префабрикације, те специфичне монтаже префабрикованих елемената, са чијом је изградњом технологија префабрикације омасовљена у нашем грађевинарству, што је последично довело до револуционарних помака у домаћој архитектури, а због чега је она данас глобално позната и препозната као једна од референтних тачака за модерни покрет у архитектури. О томе сведочи и податак да је Београдски сајам, грађен по идејном пројекту архитектке Милорада Пантовића, академика и професора универзитета, био један од подухвата који је био изложен на парадигматичној изложби *Ка конкретнијој ујвоији: архитектура Југославије, 1948-1980* у Њујорку у Музеју модерне уметности током 2018. и 2019. године, као и на бројним другим изложбама које се баве овим грађевинским фондом. Овај незаобилазни репер конструкторства Србије и Југославије, данас се већ интерпретира и као градитељска баштина човечанства. Читав комплекс Београдског сајма а нарочито преднапрегнуте куполе, представљају и један од пионирских огледних пројеката финансирања на слабо носивом тлу београдског приобаља, а у освит масовне изградње садржаја на подручју данашњег Новог Београда. С тим у вези, необично је да овако значајно културно добро буде заштићено као усамљени објекат, изузет из остатка комплекса, чијих осталих 12 хала и пасарела чине једнако важан грађени контекст Хале 1. Наглашавамо и да Хале 2А и 2Б и Хала 3, такође, имају изузетну архитектонску, техничку и технолошку вредност као изванредни домаћи примери тананих љускастих армирано-бетонских и преднапрегнутих конструкција, које су обориле релевантне рекорде у тренутку изградње и иновирале респектабилна поља конструкторства љускастих купола, у оквиру којег су конципиране и изведене.

Куполе Хала 2А и 2Б инжењера академика Милана Крстића су две спојене армирано-бетонске љуске у облику хиперболичког параболоида, које се ослањају на преднапрегнуте ивичне носаче, а они на по 4 стуба у угловима, на квадратној основи димензија 48х48м, што је у том тренутку највећи распон Емона купола у свету. Конструкција крова је пројектована према систему Емона (Aimont), уобичајеног максималног распона до 12х12м. Пре Београдског сајма овакве љуске су направљене као својеврсни оглед у нешто већим димензијама (29х29м) у индустријском комплексу „Вискоза“ у Лозници. Значај конструктивних решења Хала 2А и 2Б је светских размера, јер је Милан Крстић унапредио дотадашња сазнања о граничним вредностима избочавања љуски и дошао до закључака да се сигурност преднапрезањем бар удвостручује.

Купола Хале 3 инжењера академика Милана Крстића је такође јединствени подухват и оригинално архитектонско и конструктивно решење у облику сфере пречника 100 метара, пресечене са две вертикалне равни на растојању од 48 метара. Армирано-бетонска љуска је укљештена у ивичне носаче и преднапрегнута у зони ослањања на исте: у попречном правцу силе прихватају коси стубови и преносе до тла, док су у подужном правцу постављени вертикални стубови испод лучног ивичног носача. Ивични елементи представљају статички систем континуалних носача преко 9 поља у подужном правцу, и континуалних носача преко 8 поља у попречном правцу. Изградња је

захтевала формирање челичних затега у плочи за пријем хоризонталних сила у ослонцима наспрамних косих стубова на тлу.

Поред иновативне употребе бетонских конструкција, на овим објектима су међу првима употребљене алуминијумске структуралне фасаде, које су омогућавале формирање великих стаклених површина. Након изградње ових хала, тада примењене нове и иновирание технологије грађења улазе у редовну праксу широм Србије и Југославије, као и на иностраним градилиштима домаћих фирми.

Имајући у виду све наведено, као струковна удружења и удружења цивилног друштва, захтевамо хитну реакцију надлежних институција, те измену решења о утврђивању Хале 1 за споменик културе и проширење граница овог културног добра. Одлуку је потребно одмах ревидирати, те правно заштитити комплекс према образложењу из овог дописа.

Спремни смо да се укључимо у читав процес и помогнемо изради Елабората који претходи Одлуци, као и да подржимо сваки позитиван институционални помак у процесу очувања нашег вредног савременог архитектонског стваралаштва препознатог на светском нивоу.

Срдачно,

Тања Дамљановић Конли,  
Председница  
Докомомо Србија

Катарина Максимов,  
Председница  
Друштво конзерватора Србије

Весна Марјановић,  
Генерална секретарка  
Европа Ностра Србија



**DOCOMOMO Srbija**  
Друштво архитеката Београда  
адреса Кнеза Милоша 7/III,  
Београд, Србија  
телефон +381 11 3230059  
факс +381 11 3239754  
web [www.docomomo-serbia.org](http://www.docomomo-serbia.org)  
e-mail [info@docomomo-serbia.org](mailto:info@docomomo-serbia.org)

**Друштво конзерватора Србије**  
Радослава Грујића 11  
11118 Београд, Србија, ПAK: 122710  
+381 11 2454 786  
+381 11 3441 430  
[www.dks.org.rs](http://www.dks.org.rs)  
[office@dks.org.rs](mailto:office@dks.org.rs)

**Европа Ностра Србија**  
Цара Уроша 18, Стари Град - Nova iskra  
Workspace - Београд, Србија  
+381 63 654425  
[www.evropanostraserbija.org](http://www.evropanostraserbija.org)  
[info@evropanostraserbija.org](mailto:info@evropanostraserbija.org)



**СТАВ ОДЕЉЕЊА ГРАЂЕВИНСКИХ НАУКА  
АКАДЕМИЈЕ ИНЖЕЊЕРСКИХ НАУКА СРБИЈЕ (АИНС)  
ПО ПИТАЊУ НАМЕРЕ РУШЕЊА ОБЈЕКТА У ГРАЂЕВИНСКОЈ ЦЕЛИНИ  
БЕОГРАДСКОГ САЈМА**

**ЈЕДНОГЛАСНО ПОДРЖАН ОД ПРЕДСЕДНИШТВА АИНС  
на седници одржаној 27. марта 2024. године**

Полазећи од чињенице да је Београдски сајам јединствена просторна, физичка, и функционална целина од изузетног значаја за грађане Београда, и јавно и културно добро од значаја за све грађане Републике Србије, велики број српских грађевинских и других инжењера, архитеката, урбаниста, и других стручњака и њихових удружења, оцењује:

- да планирано рушење највећег дела Београдског сајма, најављено без стручне аргументације и процене економске, еколошке и социјалне оправданости, без неопходног транспарентног објашњења зашто и у чијем интересу би се то радило, уз стручно неаргументовану идеју претварање хале 1 у оперу, представља непримерену идеју државних институција;
- да су грађевине и простор Београдског сајма од посебног интереса свих грађана Београда, који морају да буду третирани применом начела и мерила одрживог урбанизма и одрживе архитектуре, и који ће бити доступни за отворено јавно и стално коришћење свим грађанима Београда, Србије, и шире. Приватни интерес мора бити подвргнут вољи и мерилима јавног интереса и јавног добра;
- да простор Београдског сајма, са халама 1, 2 и 3 које су својеврсно архитектонско и конструкторско ремек дело, представља изузетан грађевински подухват светских размера, планиран, пројектован, грађен и коришћен као јединствена грађевинска и функционална целина, а не као група појединачних објеката, те да се његова будућност никако не сме препустити приватном интересу, нити решавати појединачним интервенцијама рушења и грађења;
- да је још 2009. године, злоупотребом институција измењена Одлука о утврђивању целине Београдског сајма за споменик културе, и да се данас та злоупотреба системски продубљује како би се омогућило остварење неумерених и неодмерених планова попут плана о продужењу *Београда на води* на том простору;
- да укупни простор Београдског сајма представља велики потенцијал за увођење могућих бројних „зелених“ садржаја јавног карактера и високог степена привлачности (култура, забава, рекреација, и др), и да предлог обнове и могуће увођења нових структура по начелу одрживог, зеленог урбанизма и одрживе биофилне архитектуре, треба да буде предмет међународног конкурса;

1(2)



- да најављени план продужења пројекта *Београд на води* са доминантном стамбеном изградњом дуж појаса Београдског сајма (можда и даље?), представља жртвовање Београдског сајма у корист приватног капитала и на штету интереса и аспирација грађана Београда. И још значајније, продужетак концепта *Београда на води* би створио неописиво погрешну линеарну урбанистичко архитектонску (мега)структуру са трајним последицама на клонулу комуналну инфраструктуру, урбани идентитет, животну средину, јавно здравље, и свеопште функционисање Београда;
- да је стамбена изградња у Београду ван контроле и да ниче без реда и смисла широм града, а посебно у савском појасу, без одговора зашто, за кога, и колико станова се гради поред толиког броја празних (10.021, према Попису 2022), без идеје о социјалним, еколошким и економским последицама.

Ради наведеног, упућујемо одговорним државним властима изричит захтев:

1. Да се промени Одлука о утврђивању само хале 1 Београдског сајма као јединог споменика културе на простору Београдског сајма, односно да се она прошири на хале 2 и 3 које су по сваком основу целина са халом 1, и утврде мере заштите за простор Београдског сајма у целини.
2. Да се за цео простор Београдског сајма уради урбанистички, а никако просторни план посебне намене, уз примену одговарајућих консултација и стручне аргументације са градским властима и инвеститорима, уз демократско учешће грађана, а након рехабилитације првобитне Одлуке о заштити Београдског сајма као целине, из 2009, и након спровођења међународног конкурса за обнову, уређење и унапређено решење простора Београдског сајма. Израду просторног плана посебне намене за простор у центру града сматрамо злоупотребом струке, како би инвеститори, уз подршку државе и њених органа, без сарадње и договора са струком и заједницом грађана Београда, одлучивали о судбини града. Приватна стамбена и пословна изградња никако не спадају у домен активности од стратешког значаја за државу да би се радио просторни план, већ се по нашем уверењу ради о активностима које једино доприносе енормном увећању капитала појединаца и група.

У случају да се не прихвате ови захтеви, сматраћемо да се доводи у питање целокупна струка и наука Београда и Србије, објективна улога свих стручних и научних институција, и свих оних којих се тиче лик и функционисање Београда, са свим могућим последицама које из тога могу да произађу.

У име Одељења грађевинских наука АИНС  
проф. др Душан Најдановић,  
Секретар Одељења

2(2)



Удружење Архитеката Србије  
Union of Architects of Serbia  
Репрезентативно удружење у култури Републике Србије

Број: 56/24  
Датум: 29. март 2024.

## САОПШТЕЊЕ ЗА ЈАВНОСТ

„Сећање је саткано од емоција и страсти, оно је афективно, сакрализује успомене. Историја је наука, секуларна, критичка и рационална. Сећање стално понавља прошлост у садашњости, док је историја држи на дистанци и фиксира у времену у коме се догодила. Сећање је апсолутно, историја је релативна.“

P. Nora, *Les lieux de memoire*

У вези са недавно објављеним информацијама о могућој промени намене земљишта и уступању истог приватном инвеститору заједно са постојећим војним комплексом објеката ДСНО–*Генералштаб* у улици Кнеза Милоша у Београду, тешко оштећеног бомбардовањем током НАТО – агресије 1999. године на СР Југославију, а како је ова информација изазвала пажњу струке, полемике и забринутост дела јавности, Удружење архитеката Србије указује на следеће:

1. Комплекс објеката ДСНО–*Генералштаб* академика архитекте Николе Добровића је архитектонска и просторно урбанистичка целина несумњиве и апсолутне архитектонске вредности којом би се свако друштво са пуним правом поносило и вредност по којој је, између осталог, култура Србије уписана у културну историју света. Ово ремек-дело модерне архитектуре, завршено и усељено 1965. године, сведочи да као друштво можемо да изнедримо апсолутни квалитет и да смо до сада били кадри да то препознамо и сачувамо. Овакви објекти, комплексног архитектонског израза и наглашене оригиналности, ретки су и у другим, много развијенијим земљама. Уз то, на јединственој парцели са *Генералштабом*, налази се и *Стари генералштаб* југословенског архитекте руског порекла В. Ф. Баумгартена, такође вредно, заштићено дело архитектуре који заједно реферирају на историју и континуитет.

2. Својом аутентичношћу и непоновљивом уметничком вредношћу објекат *Генералштаба* иконично је уписан у идентитет Београда и колективну меморију локалне историје отпора оружаним агресијама који су генерације

пре нас изнеле у борби за независност и формирање државног и културног идентитета.

Време настанка *Генералштаба*, од 1955. до 1965. године јесте време највећег интензитета модернизације у СФРЈ, односно СР Србији. Наглашена индустријализација и пратећа урбанизација остављали су трагове у простору, па и таква значајна остварења као што је комплекс *Генералштаба*.

Војни комплекс објеката *Генералштаб-а* Николе Добровића свој значај за историју савремене архитектуре и културе потврдио је не само у националној академској, научној и уметничкој јавности, кроз симпозијуме, изложбе, научне монографије и зборнике, већ је своју потврду добио на најпрестижнијим местима у свету, публикован и међународно (изложба Музеја модерне уметности – МОМА ( The Museum of Modern Art) у Њујорку: *Toward a Concrete Utopia: Architecture in Yugoslavia, 1948–1980*, 15. јул 2018 – 13. јануар 2019), као једно од највреднијих дела модернистичке архитектуре. Дело архитекте Николе Добровића, који се својим радом сврстао у врхунске ствараоце овога поднебља, налази се у архитектонским уџбеницима и предмет је научних дебата. О томе сведочи и изложба о читавом опусу овог архитекте одржана у Галерији Српске академије наука и уметности 2022. године (изложба *Никола Добровић – Под заставама модерних покрета*, 24. мај– 2. октобар 2022, Галерија САНУ, Београд).

Историјски континуитет мора бити заштићен ако стварамо и одржавамо окружења која омогућавају појединцу да пронађе свој идентитет и да се у њему осећа сигурно упркос свим друштвеним променама.

3. Нажалост, тренутно стање ове вредне грађевине последица је агресије НАТО војног савеза 1999. године на СР Југославију, те узимајући у обзир њену историју Генералштаба, од изузетне важности је да се у даљем промишљању његовог постојања узме у обзир и његов комеморативни значај.

Постоји читав категорија архитектонских приступа као што су *реконструкција* и *ревитализација*, којима се постојећи објекти приводе новим наменама, уз очување препознатих и законом заштићених вредности. Мишљење да комплекс Генералштаба није могуће реконструисати и ревитализовати оповргава мноштво светских примера ратом девастираних, урушених објеката и целина које данас представљају примере успешних реконструкција и односа према културном наслеђу и идентитету.

Подсећамо да је на пример и торањ на Авали, који је у потпуности срушен током НАТО агресије, комплетно рестауриран за само годину дана (2005–2006. година).

4. Комплекс *Генералштаба* аутора академика Николе Добровића, Влада Републике Србије прогласила је за споменик културе 2005. године. Одлуком о утврђивању зграда *Генералштаба* Војске Србије и Црне Горе и Министарства одбране у Београду за споменик културе „Службени гласник РС”, број 115 од 27. децембра 2005. године, утврђују се следеће мере заштите споменика културе: 1) очување аутентичног изгледа, хоризонталног и вертикалног габарита, конструктивних и обликовних елемената архитектуре, као и оригиналних материјала; 2) редовно праћење стања и одржавање конструктивно-статичког система, кровног покривача, свих фасада, ентеријера и исправности инсталација у споменику културе. Такође се утврђују и следеће



мере заштите заштићене околине споменика културе: 1) забрана градње или постављање објеката трајног или привременог карактера који својом наменом, габаритом, волуменом и обликом могу угрозити или деградирати споменик културе и његову заштићену околину; 2) урбанистичко, комунално и хортикултурно уређење, одржавање и коришћење простора заштићене околине споменика културе.

5. Програмски задатак реконструкције и ревитализације *Генералштаба*, мора се решавати у оквиру озбиљних стручних студија и дискусија. Стога сматрамо да је потребно покренути јавне дебате како би се добили квалитетни, стручни и рационални предлози који могу да одговоре и допринесу очувању културних и историјских вредности једне средине. Нови програм обнове Генералштаба треба да испуњава услове за савремено коришћење и треба му приступити са пажњом и у пуном интересу свих грађана Републике Србије и органа јавне власти.

*Генералштаб је историја, Генералштаб је сећање.*

У Београду, 29. марта 2024. године

Удружење архитеката Србије



испред својих чланова:

Друштво архитеката Београда  
Друштва архитеката Новог Сада  
Друштво архитеката Ниша  
Друштво архитеката Зрењанина  
Друштво врањских архитеката  
Друштво архитеката Ваљева

У овим данима након што је обелодањено, па још и разјашњавано - зачудно не и демантовано због крајње неприкладности и правних грехова спрам сопствених докумената и обавеза – да Влада Републике Србије преговара са инвеститорима из САД око градње на земљишту које сада заузимају зграде знане као Министарство одбране и Генералштаб аутора архитекте академика САНУ Николе Добровића (1897-1967), проглашеног културног добра, широка јавност, а поготово еснаф архитеката и заштите културне баштине, затечени су у апсолутној неверици потезима сопствене државе.

Као архитекти запањени смо да државни намештеници Републике Србије, чак и највиших рангова, не перципирају верификован значај архитектуре која је бомбардована пре четврт века. Добровићев ансамбл проглашен је за културно добро превасходно због своје изузетне архитектонско-урбанистичке вредности а чињеница деструкције из 1999. године само му је додала разлоге за проглашење. Свему томе доприноси и околност да су НАТО пројектили гађали тада испражњене зграде без икакве непосредне функције, у два наврата у размаку од десетак дана, као вид појачавања атака на симбол одбране. И сада уместо обнове симбола ми би сами требало да га потпуно поништимо и дамо земљиште некоме из државе која је тада предводила атак на нашу земљу и главни град. Јавности посредно достављени пројекти исказују енормну неумесност по својој локацији, по својим габаритима и по својој предоченој апартманско-хотелској намени у зони која је двовековно традиционално државно средиште Србије, све и да не постоји Добровићева архитектура на том месту.

Институције заштите културне баштине Републике Србије су, на основу више него довољно елемената, спровеле укупну елаборацију а Влада Републике Србије је одлуку верификовала и објавила крајем 2005. године. Као и грађанима, није нам уопште јасно како за тај простор, са грађевинским фондом много више целим него што је урушен, неко наговештава уклањање свега да би на том, надасве атрактивном, месту, плацу, били подигнути објекти који имају некакво непознато и неартикулисано споменичко својство и атрибут "помирења" а да уопште није јасно ко би с ким ту требало да се помири.

Невероватно је, и несхватљиво, да власт приступа потпуном уклањању зграде Поште уз бившу Железничку станицу, да би на истом месту била подигнута комплетно нова конструкција "обучена" у изворну Корунвићеву фасаду, по оригиналном пројекту који је делом сачуван а делом по реституцији са фотографија. У исто време обнова Добровићевог ансамбла Генералштаба и МО бива, од државе, третирана као непожељна и нерационална прича. То је конструкционо, финансијски, историографски и урбанистички непојамно противуречно, уистину срамно.

Академија архитектуре Србије, на основу свима разумљиве концентрације својих стручњака, захтева да се од планова за комерцијализацију простора на коме се налазе проглашена културна добра промптно и јавно одрекне и да Влада Републике Србије о томе обавести грађане. Академија, такође, у потпуности подржава грађанске протесте који су на трагу претходно овде изнетих ставова.



Краља Милана 53, 17501 Врање

АИНС - Академија инжењерских наука Србије

ААС - Академија архитектуре Србије

УАС - Удружење архитеката Србије

Sfera Podcast – Платформа за дијалог и промоцију архитектуре

**ПИСМО ПОДРШКЕ ИНИЦИЈАТИВИ ЗА ОЧУВАЊЕ  
КОМПЛЕКСА БЕОГРАДСКОГ САЈМА И  
ЗГРАДЕ ГЕНЕРАЛШТАБА**

Поштоване колеге,

овим путем дајемо подршку иницијативи за очување комплекса Београдског сајма и зграде Генералштаба као изузетно важних културно-историјских споменика и захваљујемо се позиву на учешћу у стручној дискусији која је покренута од стране АИНС-а, ААС-а и УАС-а у сарадњи са СФЕРОМ, а услед немогућности да присуствујемо скупу који ће се одржати у уторак 23.04.2024. у Београду.

У Врању 22.4.2024. год.

**Друштво врањских архитеката**

Председник:

арх. Зоран Стојевић, ср.



Универзитет у Београду - Архитектонски факултет своју матичну делатност, пре свега, спроводи у области едукације архитеката, као образованог кадра највише категорије и као будућих друштвено одговорних стручњака који ће се својом професионалном делатношћу залагати за унапређење професије са циљем подизања укупног културног амбијента нашег друштва. Негујући струку и њен допринос култури и друштву, наша је мисија такође и да указујемо на важност очувања како традиционалних тако и иновативних, а и авангардних вредности нашег културног контекста у коме посебно место заузимају архитектонска остварења која имају највиши, пре свега национални, а затим и регионални, па и европски и светски значај.

У јавности су у последње време изузетно актуелне две дебате које доводе у питање опстанак и будућност два изузетно важна архитектонско-урбанистичка остварења која представљају врхунска остварења архитектонске и културне баштине:

### **Комплекс зграда Генералштаба и Комплекс Београдског сајма**

Осећамо стручну и моралну обавезу да, овом приликом, укажемо на вредност ових дела за нашу културу и идентитет, као и да апелујемо на целокупну јавност и друштво да своју пажњу задржи на неспорним вредностима универзалних домета ових здања чији је опстанак угрожен уколико, најхитније, у први план не ставимо неопходност њихове рехабилитације и очувања.

Вредност ова два комплекса и у смислу историјске ревизије модерне архитектуре настале у најважнијем периоду индустријализације 52.-63. год. потврђена је кроз бројне студије, научна истраживања и радове, докторске дисертације и друге радове у области архитектуре, урбанизма, конструктерства, архитектонске теорије и историје уметности. Они су огледна места за студенте, стручњаке, архитекте свих професионалних профила и специјализација од којих се може учити о начелима модерног покрета који је, након светских ратова, трансформисао токове цивилизације и глобално обележио читав послератни период светске изградње и посебно наше земље. Ова дела нису места о чијој се вредности и значају у историјском и академском смислу поставља било какво питање, већ напротив, места чија се вредност научно и стручно анализира, публикује и потврђује у књигама, публикацијама и радовима објављеним у најеминентнијим часописима светског ранга и на највећим и најзначајнијим међународним стручним конференцијама.

### **Комплекс Старог Генералштаба и Генералштаба Војске Србије и Министарства за одбрану у Београду**

1. Зграда Старог генералштаба налази се на јединственој парцели са Генералштабом и дело је југословенског архитекте руског порекла В. Ф. Баумгартена. Зграда представља важан пример академизма јавних објеката подигнутих у Београду између два светска рата и представља заштићено дело архитектуре (*Службени лист града Београда бр. 23/84*). Подигнута је као једна у низу репрезентативних зграда које су током треће деценије XIX века подигнуте за потребе државне управе у престоници. Заједно са Добровићевим Генералштабом представља изузетан пример надовезивања и приказ континуитета стилова кроз историју.
2. Комплекс објеката ДСНО–Генералштаб представља ремек-дело модерне архитектуре чији је аутор један од најеминентних професора нашег факултета и академик САНУ, архитекта Никола Добровић. За овај објекат Добровић је 1962. године (у време када је зграда Б још увек била у изградњи, а пројекат за павиљон још није завршен) за источно крило ове грађевине, зграду А, награђен Октобарском, а по њеном довршењу и Седмојулском наградом за животно дело и осведочени стваралачки рад и резултате изузетне вредности 1964. године.<sup>1</sup> Након актуелних јавних признања, вредност овог здања само је даље потврђивана кроз најразличитије академске активности и деловања: монографије и друге стручне публикације, симпозијуме, изложбе и дебате, докторске дисертације а бројни су и савремени архитекти и историчари уметности који су поље своје експертизе формирали управо на делу овог архитекте. Чувена изложба MOMA, NY; *Toward a Concrete Utopia: Architecture in Yugoslavia, 1948–1980*, 15. јул 2018 – 13. јануар 2019. У организацији САНУ у сарадњи са Архитектонским и Филозофским факултетом и БИНА-ом, 2022. год. одржана је интернационална конференција и изложба дела арх. Добровића у Галерији САНУ, у склопу јубилеја за обележавање 125 година рођења Николе Добровића под

називом ”\_Под заставама модерних покрета”, дајући на тај начин почаст овом великану архитектуре чија се дела налазе у најважнијим архитектонским уџбеницима.

3. Комплекс Генералштаба за нашу струку представља просторну архитектонско-урбанистичку целину несумњиве и апсолутне вредности, којом култура Србије постаје релевантна на светском нивоу. Поред тога што зграде Генералштаба поседују највиши степен архитектонске оригиналности, оне сведоче о историјском периоду технологије градње у којем смо као друштво у потпуности пратили највише светске домете. Према документационом досијеу који је саставила група *Do.co.mo.mo.Srbija*<sup>ii</sup> овај комплекс поседује вишеструку вредност: техничку, друштвену, културну, естетску и историјску, па самим тим представља „парадигму вредновања естетског, историјског и документарног простора амбијенталне урбане средине Београда”<sup>iii</sup>
4. Комплекс Генералштаба Влада Републике Србије је 2005. године прогласила за културно добро и споменик културе. Овом одлуком (*Службени гласник РС, бр. 115/05*) утврђене су мере заштите које у потпуности адекватно третирају ово здање и према којима би требало да се данас руководимо. Неопходно је да процес реконструкције и ревитализације Генералштаба буде предмет претходних експертских студија, затим отворене стручне дискусије и верификације претпостављених програмских и просторних смерница и коначно институције архитектонског конкурса. Кроз пажљиво планирање и рестаурацију, комплекс објекта Генералштаба би могао постати функционалан и савремен простор, који ће и даље носити са собом богату историју и културно наслеђе.

### Комплекс Београдског сајма

1. Комплекс Београдског сајма, аутора професора архитекте Милорада Пантовића, такође академика САНУ, утврђен је за споменик културе (*Сл. гласник РС, бр. 4/2009*) одлуком која наглашава да овај комплекс чини засебну категорију у систему грађења изложбених хала каква није примењена ни на једном до тада изграђеном сајму. Свака појединачна сајамска хала, а нарочито Универзална хала са ребрастом куполом распона 97,5 м, у тренутку грађења представљала је прави градитељски подвиг и ремек дело, које је могло да се пореди са најпознатијим светским примерима ове врсте конструкције, што га чини једним од највреднијих дела српске послератне архитектуре. Мере заштите које су дефинисане за овај споменик културе су адекватне и у потпуности би биле одговарајуће за актуелни третман овог здања. Ово здање је тековина тимског рада великог броја инжењера, па је његова вредност препозната у многим струкама: архитектури и урбанизму, грађевини, технологији градње и другим техничким и инжењерским дисциплинама.
2. Специфична позиција урбанистичке целине Београдског сајма уз десну обалу Саве представља велики и важан потенцијал јавног простора града у контексту односа града према приобаљу. Евентуално уклањање делова Београдског сајма значило би губитак једне од наших најзначајнијих и најмаркантнијих реперних урбанистичких целина.
3. Програмско-урбанистичка и архитектонска трансформација и даљи развој Београдског сајма морао би такође да постане предмет стручне процене и јавне дискусије, као и архитектонско-урбанистичког конкурса. Посебно треба нагласити стручно становиште да се овде не ради само о појединачним објектима, него о читавом ансамблу објеката у архитектонско-урбанистичкој композицији. Хала 1 Београдског сајма представља најзначајнији објекат комплекса, али се сам значај тог објекта огледа у оквиру целине комплекса и у садејству са осталим халама и деловима композиције.

Вредност обе поменуте архитектонско-урбанистичке целине кључна је за стваралаштво наше струке и едукацију наших будућих стручњака. Чак и шире од тога, ради се о местима нашег националног, грађанског и личног идентитета, тековине које нам остају као сећања и као корени. Генералштаб и Сајам су од непроцењиве вредности као аутентични, стручни и шири културни, вредносни ослонац генерацијама која долазе.

<sup>i</sup> <https://www.docomomo-serbia.org/code/uploads/2018/03/8-DEF-RS-011-b-0001-Generalstab-SR-w.pdf>

<sup>ii</sup> Национална радна група која окупља стручњаке, наиме архитекте, конзерваторе и историчаре уметности и архитектуре, који се баве модерним покретом у архитектури и урбанизму Србије. Део је „Међународне радне групе за документацију и конзервацију грађевина, места и целина модерног покрета у архитектури“ Do.co.mo.mo. International (<https://docomomo.com/>).

<sup>iii</sup> <https://www.docomomo-serbia.org/code/uploads/2018/03/8-DEF-RS-011-b-0001-Generalstab-SR-w.pdf>



**АКАДЕМИЈИ ИНЖЕЊЕРСКИХ НАУКА СРБИЈЕ**  
**АКАДЕМИЈИ АРХИТЕКТУРЕ СРБИЈЕ**  
**УДРУЖЕЊУ АРХИТЕКАТА СРБИЈЕ**

**ПОДРШКА ИНИЦИЈАТИВИ ЗА ОЧУВАЊЕ**  
**КОМПЛЕКСА БЕОГРАДСКОГ САЈМА**  
**И КОМПЛЕКСА ЗГРАДА ГЕНЕРАЛШТАБА**

Уважене колеге,  
изражавамо пуну подршку иницијативи за очување комплекса Београдског сајма и комплекса зграда Генералштаба, као два изузетно важна архитектонско-урбанистичка остварења која представљају културно – историјске споменике и значајан део националне културне баштине.

Посебно истичемо да израду Просторног плана подручја посебне намене за простор у границама градског насеља сматрамо злоупотребом струке, с обзиром да је то плански документ који деценијама фигурира у законима који регулишу област просторног планирања, а који се доноси за подручја која захтевају посебан режим организације, уређења, коришћења и заштите простора, пројекте од значаја за Републику Србију или за подручја одређена Просторним планом Републике Србије, или другим просторним планом.

У Београду, 7.5.2024.

С поштовањем,

Катедра за просторно планирање  
Географски факултет, УБ



## Удружење пејзажних архитеката Србије Serbian Association of Landscape Architects

Београд, Кнеза Милоша 7А/27 // Belgrade, Kneza Miloša 7A/27  
[office.upas@gmail.com](mailto:office.upas@gmail.com)  
[www.upa.org.rs](http://www.upa.org.rs)

### **Саопштење поводом најаве рушења Београдског сајма и Генералштаба, као и осталих изазова везаних за просторни развој града Београда**

С обзиром на то да је један од задатака професије пејзажне архитектуре унапређење квалитета живота у нашем граду, очување његових културно-историјских, природних и амбијенталних вредности, Удружење пејзажних архитеката Србије осећа одговорност и обавезу да се изјасни поводом најаве рушења Београдског сајма, Генералштаба, као и других изазова везаних за просторни развој Београда.

Одлука Владе Републике Србије о проширењу подручја обухваћеног Просторним планом подручја посебне намене "Београд на води" на део територије општине Савски венац (Београдски сајам), део територије општине Чукарица (Шећерана) и део територије општине Нови Београд (Блок 18), изазива забринутост због потенцијалних веома негативних последица по наш град. Овим планом је за предметно подручје стављен ван снаге План генералне регулације система зелених површина Београда и Генерални урбанистички план Београда, кључни плански документи који усмеравају развој зелене инфраструктуре града и штите јавне зелене површине и природне просторе од еколошког значаја. Сведоци смо да је досадашњим изменама и допунама Просторног плана подручја посебне намене "Београд на води" отворена могућност пренамене и нове изградње на јавним зеленим површинама, чиме се дугорочно угрожава вредност ових простора и ризикује неповратно нарушавање квалитета живота у централним деловима Београда.

Сматрамо да је неопходно да се поштује Просторни план Републике Србије као плански документ највишег реда, који обавезује градове на очување, унапређење и одрживо коришћење отворених, зелених простора у урбаним срединама. Истим документом се регулише заштита предела и то тако да се штите и уважавају, између осталог, посебности и специфичности карактеристика физичке структуре града, „јачање њиховог позитивног идентитета и артикулисање квалитетне архитектуре“ која одражава културу грађења, што је свакако случај са комплексом Београдског сајма и зградом Генералштаба.

Такође, истичемо важност Акционог плана адаптације на климатске промене са проценом рањивости, који указује на ризике од поплава и топлотних таласа на подручјима општина Савски венац и Нови Београд, посебно у савском приобаљу. Изостајање примене овог плана у пракси доприноси угрожености нашег града од екстремних временских услова.



Удружење пејзажних архитеката Србије позива све релевантне институције и грађане да се активно ангажују у очувању просторних, еколошких и културно-историјских вредности нашег града. Очување ових вредности је од виталног значаја за будућност Београда и добробит свих његових становника.

Београд,  
13.05.2024.године

С поштовањем,

Председница  
Удружења пејзажних архитеката Србије  
*Анђелка Јевтовић*



*А. Јевтовић*



# ОДЛУКЕ И РЕШЕЊА

47

На основу члана 47. став 1. Закона о културним добрима („Службени гласник РС”, број 71/94) и члана 43. став 1. Закона о Влади („Службени гласник РС”, бр. 55/05, 71/05 – исправка, 101/07 и 65/08),

Влада доноси

## ОДЛУКУ

### о утврђивању заштићене околине споменика културе „Швапчића куће” у Краљеву

1. Овом одлуком утврђују се: заштићена околина „Швапчића куће” у Краљеву (у даљем тексту: споменик културе), која је утврђена за споменик културе решењем Завода за заштиту споменика културе из Краљева број 515 од 31. децембра 1976. године, и мере њене заштите.

Споменик културе налази се у Краљеву, Улица цара Лазара број 24, у државној својини, на катастарској парцели број 984/1, КО Краљево.

2. Заштићена околина споменика културе обухвата катастарску парцелу број 984/1, КО Краљево, у државној својини.

3. Утврђују се следеће мере заштите заштићене околине споменика културе:

- 1) забрана пролаза возилима носивости преко две тоне;
- 2) забрана паркирања моторних возила, осим за корисника парцеле број 984/1, КО Краљево;
- 3) постојећи фонд листопадних и зимзелених стабала може се заменити млађим засадом истих врста.
4. Ову одлуку објавити у „Службеном гласнику Републике Србије”.

05 број 633-5941/2008

У Београду, 15. јануара 2009. године

**Влада**

Први потпредседник Владе –  
заменик председника Владе,  
**Ивица Дачић, с.р.**

48

На основу члана 47. став 1. Закона о културним добрима („Службени гласник РС”, број 71/94) и члана 43. став 1. Закона о Влади („Службени гласник РС”, бр. 55/05, 71/05 – исправка, 101/07 и 65/08),

Влада доноси

## ОДЛУКУ

### о утврђивању комплекса Београдског сајма у Београду за споменик културе

1. Комплекс Београдског сајма у Београду утврђује се за споменик културе.

2. Комплекс Београдског сајма у Београду (у даљем тексту: споменик културе) налази се на територији општине Савски венац, у Београду, Булевар војводе Мишића број 14, на катастарским парцелама бр. 654, 1509/2, 1509/3, 10652/1, 10652/3, 10653/1, 10653/2, 10653/3, 10655/1, 10655/2, 10655/3, 10655/4, 10655/5, 10656/1, 10656/2, 10656/3, 10656/4, 10657, 10658, 10659, 10660/1, 10660/2, 11114, 11121, 11121/1, 11121/2, 11121/4, 11121/6, 11124, 11124/1, 11124/2, 11127/1, 11127/2 и 11127/3, КО Савски венац, у државној својини.

Споменик културе саграђен је између 1954. и 1957. године, према пројекту пројектантског тима који су чинили

архитекта Милорад Пантовић и инжењери Бранко Жежељ и Милан Крстић. Замишљен је као савремено обликовани урбанистички комплекс, чији је композициони акценат стављен на три изложбена павиљона под куполама, међусобно повезана пасарелами.

Својим специфичним решењем споменик културе чини засебну категорију у систему грађења изложбених хала каква није примењена ни на једном до тада изграђеном сајму. Свака појединачна сајамска хала, а нарочито Универзална хала са ребрастом куполом распона 97,5 m, у тренутку грађења представљала је прави грађитељски подвиг и изузетно конструктивно остварење, које је могло да се пореди са најпознатијим светским примерима ове врсте конструкције. Дефинисање концепта остварено је кроз усвајање принципа ритмичног распореда маса, јединство грађевинских материјала и прожимање унутрашњег и спољашњег простора посредством великих стаклених површина. Експресивни изглед појединачних објеката постигнут је контрастирањем масе и празног простора, хоризонтала и вертикала, светлости и сенке.

Споменик културе је једно од највреднијих дела српске послератне архитектуре. Представља усаглашену целину, изузетних просторних и архитектонских вредности, сведочанство домаћег техничког, технолошког, научног и креативног узлета друштва крајем педесетих и почетком шездесетих година двадесетог века. Овим пројектом, пре свега архитектонско-урбанистичком концепцијом ансамбла, југословенска архитектура заузела је значајно место у европској конкуренцији, док су техничке иновације и оригиналне структуре сајамских хала дале изузетан допринос развоју домаћег конструкторства, нарочито сајамске архитектуре. Својим урбанистичким и архитектонским решењем, знатним димензијама, складношћу облика и општом импозантношћу, споменик културе сврстава се међу најуспелија остварења домаће архитектуре.

3. Заштићена околина споменика културе обухвата катастарске парцеле бр. 10652/1, 10652/2, 10652/3 и 11124, КО Савски венац, у државној својини.

4. Утврђују се следеће мере заштите споменика културе:

1) очување аутентичног изгледа комплекса, хоризонталног и вертикалног габарита објеката, конструктивних елемената архитектуре, оригиналних материјала, функционалних карактеристика и целовитости простора споменика културе;

2) ажурно праћење стања и одржавање конструктивно-статичког система, кровних покривача, фасада и исправности инсталација у споменику културе;

3) забрана радова који могу угрозити статичку стабилност споменика културе;

4) забрана доградње и других грађевинских интервенција на објектима и пешачкој пасарели (делови катастарских парцела бр. 10652/1 и 11114; катастарска парцела број 11121; делови катастарских парцела бр. 11121/1, 11121/2 и 11127/1, КО Савски венац), које би промениле њихов постојећи габарит и волумен;

5) уклањање свих привремених објеката, анекса и доградњи на постојећим објектима;

6) дозвољава се увођење комплементарних, пратећих садржаја у постојеће објекте, уз унапређење сајамске функције као примарне и без грађевинских интервенција које предвиђају измену њиховог габарита и волумена;

7) применом урбанистичких мера дефинисати јединствену грађевинску парцелу како би се сачувала целовитост простора и компактност примарне намене споменика културе;

8) дозвољава се нова изградња у зони којој припадају хале 7, 8 и 9, простор између пруге Београд – Загреб и интерне сајамске саобраћајнице и простор од хале 14 до југозападног дела локације (катастарске парцеле бр. 654,

1509/2, 1509/3; део катастарске парцеле број 10652/1; катастарске парцеле бр. 10653/1, 10653/2, 10653/3, 10655/1 и 10655/2; делови катастарских парцела бр. 10656/1, 10657 и 10659; катастарске парцеле бр. 10660/1 и 10660/2; делови катастарских парцела бр. 11121/1 и 11121/2; катастарске парцеле бр. 11121/4, 11121/6, 11127/1 и 11127/2, КО Савски венац), искључиво у сврху проширења примарне намене споменика културе или као увођење комплементарних пратећих садржаја;

9) дозвољава се изградња објеката павиљонског типа у зони између интерне сајамске саобраћајнице и пруге Топчидер – Дунав станица (делови катастарских парцела бр. 10652/1 и 10652/3; катастарске парцеле бр. 10655/3, 10655/4 и 10655/5; део катастарске парцеле број 10656/1; катастарске парцеле бр. 10656/2, 10656/3 и 10656/4; део катастарске парцеле број 10657; катастарска парцела број 10658; делови катастарских парцела бр. 10659, 11114 и 11124/1; катастарске парцеле бр. 11124/2 и 11127/3, КО Савски венац), прилагођених парковском решењу простора;

10) највиша архитектонска артикулација и хортикултурно решење парковског простора уз расписивање јавног архитектонско-урбанистичког конкурса.

5. Утврђују се следеће мере заштите заштићене околине споменика културе:

1) програмско-просторним решењем и архитектонским обликовањем приобалне зоне, која обухвата појас између пруге Топчидер – Дунав станица и обале Саве (катастарске парцеле бр. 10652/2, 10652/3, 11124 и део катастарске парцеле број 11124/1), успоставити квалитетније везе између споменика културе и ширег градског окружења;

2) забрана градње или постављања објеката трајног или привременог карактера који својом наменом, габаритом, волуменом и обликом могу угрозити или деградирати споменик културе и његову заштићену околину;

3) комунално уређење, хортикултурно опремање и одржавање простора заштићене околине.

6. Ову одлуку објавити у „Службеном гласнику Републике Србије”.

05 број 633-5959/2008

У Београду, 15. јануара 2009. године

**Влада**

Први потпредседник Владе –  
заменик председника Владе,

**Ивица Дачић**, с.р.

#### 49

На основу члана 47. став 1. Закона о културним добрима („Службени гласник РС”, број 71/94) и члана 43. став 1. Закона о Влади („Службени гласник РС”, бр. 55/05, 71/05 – исправка, 101/07 и 65/08),

Влада доноси

### ОДЛУКУ

#### о утврђивању капеле Белимарковић у Врњачкој Бањи за споменик културе

1. Капела Белимарковић у Врњачкој Бањи утврђује се за споменик културе.

2. Капела Белимарковић (у даљем тексту: споменик културе) налази се на територији општине Врњачка Бања, у Врњачкој Бањи, Зелени булевар б.б., у државној својини, на катастарској парцели број 786/1, КО Врњачка Бања.

Споменик културе саграђен је 1909. године према пројекту архитекте Петра Ј. Поповића на гробљу у Врњачкој Бањи, као породична капела породице генерала Јована Белимарковића. Основа је у облику слободног крета, са централним простором надвишеним осмостраном куполом над кокастим постољем. Олтарска ансида, изнутра полукру-

жна а споља полигонална, нема прозорске отворе. Капела је зидана наизменичним ређањем камена и цигле. Сокл је од гранита, а кровни покривач од ћерамиде. Трифоре на јужној, северној и западној страни, као и главни портал изведени су од беловодског пешчара. Вешто изведени мотиви и форме, преузети са моравских рељефа с краја XIV и почетка XV века истичу декоративност фасада. Изнад најрепрезентативније обрађене трифоре, на западној фасади, налази се грб породице Белимарковић – штит са усправљеним мачем и венац. На чеоној страни лука изнад западне трифоре уклесан је натпис: ПОРОДИЦА БЕЛИМАРКОВИЋ.

Овај споменик културе значајан је како због архитектонских вредности и стилских карактеристика изузетног ауторског остварења архитекте Петра Ј. Поповића, тако и због историјског значаја личности њеног наручиоца генерала Јована Белимарковића.

3. Заштићена околина споменика културе обухвата катастарске парцеле бр. 771/1, 771/2, 771/3, 771/4, 771/5, 786/1 и 786/5, КО Врњачка Бања, у државној својини.

4. Утврђују се следеће мере заштите споменика културе:

1) очување изворног изгледа спољашње архитектуре, свих конструктивних и декоративних елемената, стилских карактеристика, оригиналних материјала и натписа;

2) ажурно праћење стања и одржавање конструктивно-статичког система, кровног покривача, свих фасада и ентеријера у споменику културе;

3) забрана радова који могу угрозити статичку безбедност споменика културе;

4) коришћење искључиво у сакралне сврхе;

5) уређење и одржавање платоа око капеле.

5. Утврђују се следеће мере заштите заштићене околине споменика културе:

1) забрана сахрањивања и постављања споменика који могу угрозити или деградирати споменик културе и његову заштићену околину;

2) забрана постављања покретних тезги, киоска и других привремених објеката унутар заштићене околине;

3) сања и неговање декоративне флоре и редовно одржавање простора заштићене околине у функцији споменика културе.

6. Ову одлуку објавити у „Службеном гласнику Републике Србије”.

05 број 633-5940/2008

У Београду, 15. јануара 2009. године

**Влада**

Први потпредседник Владе –  
заменик председника Владе,

**Ивица Дачић**, с.р.

#### 50

На основу члана 42. Закона о јавним агенцијама („Службени гласник РС”, бр. 18/05 и 81/05 – исправка) и члана 43. став 2. Закона о Влади („Службени гласник РС”, бр. 55/05, 71/05 – исправка, 101/07 и 65/08),

Влада доноси

### РЕШЕЊЕ

#### о давању сагласности на Програм о изменама и допунама Програма рада Републичке агенције за просторно планирање за 2008. годину

#### I

Даје се сагласност на Програм о изменама и допунама Програма рада Републичке агенције за просторно планирање за 2008. годину, који је усвојио Управни одбор Републичке агенције за просторно планирање на седници од 27. октобра 2008. године.

## УРЕДБЕ

## 83

На основу члана 123. тачка 3. Устава Републике Србије, а у вези са чланом 8а Закона о условима за обављање промета робе, вршењу услуга у промету робе и инспекцијском надзору („Службени гласник РС”, бр. 39/96, 20/97, 46/98, 34/01 – др. закон, 80/02 – др. закон и 101/05 – др. закон),

Влада доноси

## УРЕДБУ

## о изменама и допунама Уредбе о ценама деривата нафте

## Члан 1.

У Уредби о ценама деривата нафте („Службени гласник РС”, бр. 42/05, 111/05 и 77/06), члан 1. мења се и гласи:

## „Члан 1.

Највише цене основних деривата нафте, без акциза и пореза на додату вредност (у даљем тексту: без фискалних дажбина), образују се тако што се на највише произвођачке цене основних деривата нафте, без фискалних дажбина додаје износ трошкова промета основних деривата нафте, без фискалних дажбина и износе:

| Ред. бр. | Назив   | Највише произвођачке цене основних деривата нафте без фискалних дажбина у дин/лит. | Трошкови промета основних деривата нафте без фискалних дажбина у дин/лит. | Највише цене основних деривата нафте без фискалних дажбина у дин/лит. |
|----------|---|--|---|---|
| 1        | 2   | 3  | 4   | 5   |
| 1.       | Безоловни моторни бензин – регулар БМБ 92       | 19,50  | 5,00  | 24,50   |
| 2.       | Безоловни моторни бензин – ЕВРО премијум БМБ 95 | 23,63  | 5,00  | 28,63   |
| 3.       | Моторни бензин МБ 95                            | 20,22  | 5,00  | 25,22   |

| 1   | 2                     | 3     | 4    | 5     |
|-----|-----------------------|-------|------|-------|
| 4.  | Моторни бензин БМБ 95 | 20,22 | 5,00 | 25,22 |
| 5.  | Дизел гориво Д-1      | 22,93 | 5,00 | 27,93 |
| 6.  | Дизел гориво Д-2      | 22,20 | 5,00 | 27,20 |
| 7.  | ЕКО 350 дизел         | 23,61 | 5,00 | 28,61 |
| 8.  | ЕКО 50 дизел          | 25,25 | 5,00 | 30,25 |
| 9.  | ЕВРО дизел            | 26,26 | 5,00 | 31,26 |
| 10. | Уље за ложење ЕЛ      | 28,25 | 5,00 | 33,25 |

Фискалне дажбине обрачунавају се у складу са важећим прописима.

Цене осталих деривата образују се слободно.”

## Члан 2.

У члану 3. став 1. мења се и гласи:

„Укупна цена нафте на основу које су образоване највише произвођачке цене основних деривата нафте из члана 1. став 1. ове уредбе износи 42,39 USD за један барел сирове нафте, при просечном продајном курсу USD од 61,86 динара, одређене на дан 5. јануара 2009. године.”

## Члан 3.

У члану 5. став 2. речи: „из члана 8. став 2. Уредбе о посебним условима и начину увоза и прераде нафте, односно нафтних деривата („Службени гласник РС”, бр. 37/03, 90/03, 56/05, 76/05, 8/06 и 51/06)” замењују се речима: „из члана 2. став 1. тачка 3) Уредбе о условима и начину увоза и прераде нафте, односно деривата нафте („Службени гласник РС”, бр. 92/07 и 93/07 – исправка)”.

## Члан 4.

Ова уредба ступа на снагу наредног дана од дана објављивања у „Службеном гласнику Републике Србије”.

05 број 110-3532/2005-16

У Београду, 22. јануара 2009. године

Влада

Први потпредседник Владе –  
заменик председника Владе,  
Ивица Дачић, с.р.

## ОДЛУКЕ И РЕШЕЊА

## 84

На основу 43. став 1. Закона о Влади („Службени гласник РС”, бр. 55/05, 71/05 – исправка, 101/07 и 65/08),  
Влада доноси

## ОДЛУКУ

## о престанку важења Одлуке о утврђивању комплекса Београдског сајма у Београду за споменик културе

- Даном ступања на снагу ове одлуке престаје да важи Одлука о утврђивању комплекса Београдског сајма у Београду за споменик културе („Службени гласник РС”, број 4/09).
- Ова одлука ступа на снагу даном објављивања у „Службеном гласнику Републике Србије”.

05 број 633-5959/2008-2

У Београду, 22. јануара 2009. године

Влада

Први потпредседник Владе –  
заменик председника Владе,  
Ивица Дачић, с.р.

## 85

На основу члана 24. став 4. Закона о државној управи („Службени гласник РС”, бр. 79/05 и 101/07) и члана 43. став 2. Закона о Влади („Службени гласник РС”, бр. 55/05, 71/05 – исправка, 101/07 и 65/08),

Влада доноси

## РЕШЕЊЕ

## о постављењу државног секретара у Министарству за Национални инвестициони план

## I

Поставља се мр Бранислав Поморишки за државног секретара у Министарству за Национални инвестициони план.

## II

Ово решење објавити у „Службеном гласнику Републике Србије”.

24 број 119-103/2009

У Београду, 15. јануара 2009. године

Влада

Први потпредседник Владе –  
заменик председника Владе,  
Ивица Дачић, с.р.



5. март 2009.

**ГЛАСНИК**

Број 16 111

**506**

На основу члана 43. став 1. Закона о Влади („Службени гласник РС”, бр. 55/05, 71/05 – исправка, 101/07 и 65/08),  
Влада доноси

**ОДЛУКУ**

**о проглашењу 2009. годином  
Милутина Миланковића**

1. Година 2009. проглашава се годином Милутина Миланковића.
2. Ову одлуку објавити у „Службеном гласнику Републике Србије”.

05 број 644-1171/2009  
У Београду, 26. фебруара 2009. године

**Влада**

Први потпредседник Владе –  
заменик председника Владе,  
**Ивица Дачић, с.р.**

**507**

На основу члана 33. ст. 2. и 3. Закона о Влади („Службени гласник РС”, бр. 55/05, 71/05 – исправка, 101/07 и 65/08),  
Влада доноси

**ОДЛУКУ**

**о образовању Одбора за обележавање јубилеја сто  
гридесет година од рођења Милутина Миланковића**

1. Образује се Одбор за обележавање јубилеја сто тридесет година од рођења Милутина Миланковића ( у даљем тексту: Одбор).
2. У Одбор се именују:
  - 1) за председника:  
– академик Никола Хајдин, председник Српске академије наука и уметности;
  - 2) за чланове:  
– Божидар Велић, потпредседник Владе и министар за науку и технолошки развој;  
– Жарко Обрадовић, министар просвете;  
– Небојша Брадић, министар културе;  
– Оливер Дулић, министар животне средине и просторног планирања.
3. За почасне чланове Одбора именују се:
  - Борис Тадић, председник Републике – покровитељ вечаности обележавања јубилеја сто тридесет година од рођења Милутина Миланковића;
  - Мирко Цветковић, председник Владе.
4. Одбор се образује ради координирања активности из области за обележавање јубилеја сто тридесет година од рођења Милутина Миланковића.
5. Одбор може ангажовати различите стручне тимове ради реализације појединих фаза у обележавању јубилеја.
6. Стручну и административно-техничку потпору Одбору пружа Министарство за науку и технолошки развој.
7. Ова одлука ступа на снагу наредног дана од дана објављивања у „Службеном гласнику Републике Србије”.

05 број 02-1172/2009-1  
У Београду, 5. марта 2009. године

**Влада**

Први потпредседник Владе –  
заменик председника Владе,  
**Ивица Дачић, с.р.**

**508**

На основу члана 47. став 1. Закона о културним добрима („Службени гласник РС”, број 71/94) и члана 43. став 1. Закона о Влади („Службени гласник РС”, бр. 55/05, 71/05 – исправка, 101/07 и 65/08),

Влада доноси

**OK 343**

**ОДЛУКУ**

**о утврђивању хале 1 Београдског сајма  
за споменик културе**

1. Хала 1 Београдског сајма у Београду утврђује се за споменик културе.

2. Хала 1 Београдског сајма у Београду (у даљем тексту: споменик културе) у друштвеној својини, налази се на територији општине Савски венац, у Београду, Булевар војводе Мишића број 14, на деловима катастарских парцела бр: 11114 и 11127/1, КО Савски венац, у државној својини.

Споменик културе саграђен је између 1954. и 1957. године, према пројекту пројектантског тима који су чинили архитекта Милорад Пантовић и инжењери Бранко Жежељ и Милан Крстић. Замишљен је као савремено обликовани урбанистички комплекс, чији је композициони акценат стављен на три изложбена павиљона под куполама, међусобно повезана пасарелама.

Својим специфичним решењем споменик културе чини засебну категорију у систему грађења изложбених хала каква није примењена ни на једном до тада изграђеном сајму. Сајамска хала је представљала прави градитељски подвиг и изузетно конструктивно остварење, које је могло да се пореди са најпознатијим светским примерима ове врсте конструкције. Дефинисање концепта остварено је кроз усвајање принципа ритмичног распореда маса, јединство грађевинских материјала и прожимање унутрашњег и спољашњег простора посредством великих стаклених површина. Споменик културе једно је од највреднијих дела српске послератне архитектуре и представља сведочанство техничког, технолошког, научног и креативног узлета друштва крајем педесетих и почетком шездесетих година двадесетог века. Овим пројектом југословенска архитектура заузела је значајно место у европској конкуренцији, док су техничке иновације и оригиналне структуре сајамске хале дале изузетан допринос развоју домаћег конструкторства, нарочито сајамске архитектуре. Својим урбанистичким и архитектонским решењем, знатним димензијама, складношћу облика и општом импозантношћу, споменик културе сврстава се међу најуспелија остварења домаће архитектуре.

3. Утврђују се следеће мере заштите споменика културе:

- 1) очување изгледа хале 1;
- 2) дозвољавају се интервенције којима се не би нарушио интегритет и начин коришћења хале 1;
- 3) дозвољава се увођење комплементарних, пратећих садржаја у постојећи објекат, уз унапређење сајамске функције као примарне;
- 4) дозвољава се опремање хале 1 најсавременијим инсталацијама и комуникационим системима.

4. Ову одлуку објавити у „Службеном гласнику Републике Србије”.

05 број 633-900/2009  
У Београду, 19. фебруара 2009. године

**Влада**

Први потпредседник Владе –  
заменик председника Владе,  
**Ивица Дачић, с.р.**